

TURHAUTUNUT, UUPUNUT JA PETTYNYT

Sosiaalisen median tunnepuhe saamelaiskärjälakiesityksen ympärillä lokakuusta
2022 maaliskuulle 2023

Pro gradu -tutkielma
Saamelainen kulttuuri
Oulun yliopisto
Giellagas-instituutti
Kevät 2024
Joanna Saijets

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Tutkimuskysymykset	3
1.2	Aiempi tutkimus.....	3
1.3	Teoreettinen tausta, metodi ja aineisto.....	5
1.4	Aineisto	8
1.5	Tutkijanpositio	13
2	SAAMELAISKÄRÄJÄLAKI.....	15
2.1	Saamelaiskäräjälain muutosehdotus.....	17
2.2	Aikajana	18
2.3	Totuus ja sovinto?	21
3	TUNNEPUHEEN DISKURSSIT	23
3.1	Tunnepuhe ymmärryksen rakentajana	24
3.2	Informaatiota antavat päivitykset.....	28
3.3	Yhteisöllisyyden rakentaminen ja korostaminen	32
4	TUNTEET JA NIIDEN KOKIJAT	37
4.1	Tunteiden kokijat.....	38
4.2	Koetut tunteet	40
5	PÄÄTELMÄT.....	44
	LÄHTEET.....	47

1 JOHDANTO

”Alkaa uhkaavasti näyttää siltä, että Sanna Marinin hallituksesta tulee jo kolmas peräkkäinen Suomen hallitus, joka pettää saamelaiset” (Holmberg 2022). Aika loppuu, oli viesti sosiaalisessa mediassa ja mediassa syksyllä 2022, kun koko istuntokausi oli odotettu sitä, että Marinin hallitusohjelmassa oleva saamelaiskäräjälain uudistaminen alkaisi. Vaalikaudella käsiteltävät asiat tulisi antaa eduskunnalle viimeistään 17.11.2022, mutta vielä lokakuun lopussa saamelaiskäräjälakiesitys ei ollut edennyt.

Anne-Kirste Aikio kirjoitti Kide-lehden kolumnissaan Uusi trauma (2022, 7) saamelaisten totuus- ja sovintoprosessista sekä siihen liittyvästä psykososiaalisesta tuesta. Aikio huomauttaa, että myös nykyajassa on keskustelu, joka on saamelaisille loukkaava ja traumatisoiva:

Itse olen vasta alkanut nähdä selkeämmin, että meillä on parhaillaan käynnissä oleva, yhtä sukupolvea koskettava ja kuormittava tapahtumaketju. Se on vahvasti politisoitunut keskustelu saamelaisuudesta, jota on ylläpidetty suomalaisten toimesta jo 90-luvulta lähtien. Hajottava, repivä ja loukkaava keskustelu on jatkunut vuosikymmenten ajan.

Nyt jälleen kerran saamelaisten katseet kohdistuvat tilanteen kohentamiseksi Suomen hallitukseen ja sen käsissä olevaan saamelaiskäräjälakiuudistukseen. Se, ettei saamelaisilla itsellään ole oikeutta määritellä kansansa jäseniä, ja keskustelu tämän ympärillä on minun sukupolveni trauma. (Aikio A. K. 2022).

Tällä viitataan siihen, kuinka nykyisessä saamelaiskäräjälaisissa saamelaisuutta määritellään myös ”lappalaiskriteerillä”, eli *”- hän on sellaisen henkilön jälkeläinen, joka on merkitty tunturi-, metsä- tai kalastajalappalaiseksi maa-, veronkanto- tai henkikirjassa”*. Tämän kriteerin ongelma on siinä, että sen tarkoittama ”lappalaisuus” on viitannut lapin veron maksamiseen, ei etnisiteettiin (HE 274/2022, 26). Uudistettavasta saamelaiskäräjälaisista tämä kiistanalainen kriteeri olisi poistettu (HE 274/2022, 147).

Kuten Aikio (2022,7) toteaa, on keskustelu alkanut jo 1990-luvulla ja jatkunut tähän mennessä jo vuosikymmeniä. Jotkut näkyvimmistä saamelaisaktiiveista ovat syntyneet 1990-luvulla, heidän näkökannastaan keskustelu on kestänyt jo kokonaisen eliniän, enkä itsekään 1980-luvulla syntyneenä juuri muista aikaa ennen tätä keskustelua. Ajallisesti

Aikion kirjoitus Kide-lehdessä osui keskelle sosiaalisessa mediassakin käytävää keskustelua siitä, mitä saamelaiskäräjälain uudistaminen tarkoittaisi yhteiskunnallisella ja yksilön tasolla.

Kun saamelaiskäräjälain uudistamisen aika alkoi käydä vähiin, aktivoituivat saamelaiset sosiaalisessa mediassa ja alkoivat tuoda esille sitä, mitä saamelaiskäräjälaki on ja mitä sen uudistaminen tarkoittaisi. Kaiken valistavan ja asiapitoisen materiaalin lisäksi sosiaalisessa mediassa alkoi näkyä minulle uusi keskustelu: miltä saamelaiskäräjälakiuudistukseen liittyvä julkinen keskustelu tuntuu ja miten saamelaisnäkökulmasta keskeneräinen lakipohja vaikuttaa. Näissä sosiaalisen median nostoissa minua hyvin nopeasti alkoi kiehtoa mielenterveyteen liittyvien teemojen esiinnousu. Pidin tätä poikkeuksellisenä, sillä saamelaiseen kulttuuriin edelleen liittyy voimakas pärjäämisen oletus, mikä vaikeuttaa vaikeuksista kommunikoimista (Rasmus 2008, 94–96).

On hyvin luontevaa, että juuri tämä on se keskustelu, johon itse kiinnitän huomiota ja johon päätin tarttua. Seuraan sosiaalista mediaa aktiivisesti ja se on minulle luonteva osa arkea. Sosiaalinen media tuo esille sellaisia yhteiskunnallisia keskusteluja, mihin perinteinen media ei tartu. Lisäksi sosiaalisen median sisällöt voivat syventää jo kerrottua tuoden siihen henkilökohtaiset kosketuksen, kun yhteiskunnallisista ilmiöistä puhuu sellainen ihminen, johon nämä yhteiskunnalliset tapahtumat vaikuttavat suoraan. Minua yleisesti kiehtoo inhimillinen kokemus ja se, miten ihmiset omia kokemuksiaan kuvaavat.

Tarkastelen pro gradu -tutkielmassani sitä, mistä tunteista puhutaan ja millaisin keskusteluihin tunnepuheella osallistutaan. Lisäksi olen kiinnostunut siitä, kuka tunnepuheessa on tunteva subjekti.

Pro gradu -tutkielmani kohdistuu sosiaalisen median aineistoon, jossa puhutaan tunteista. Keräsin aineistoni Instagramista ja Facebookista lokakuun 2022 ja maaliskuun 2023 välisenä aikana. Tallentamani tunnepuhe on sidoksissa saamelaiskäräjälainuudistuspyrkimykseen ja se on kirjoitettu suomeksi. Aineistoni sisältää yhteensä 102 päivitystä, jotka olen löytänyt sekä seuraamalla saamelaisia sosiaalisessa mediassa sekä etsimällä aihetunnisteilla.

1.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksessani olen kiinnostunut saamelaiskäräjälakiehdotukseen liittyvästä tunnepuheesta ilmiönä. Tavoitteenani on jäsentää tietoa itsetuotetusta tunnepuheesta sosiaalisen median alustoilla, koskien saamelaiskäräjälain uudistamispyrkimystä lokakuusta 2022 maaliskuuhun 2023.

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Mitkä tapahtumat provosoivat tunnepuheen tuottamista sosiaaliseen mediaan?
2. Minkälaisia diskursseja tunnepuheesta on löydettävissä?
3. Ketkä puhuvat tunteista – ja minkälaisista tunteista?

1.2 Aiempi tutkimus

Tutkin pro gradu -tutkielmassani saamelaisten sosiaaliseen mediaan tuottamaa tunnepuhetta. Nostan tähän esiin muutamia, melko tuoreita internetiin ja sosiaaliseen mediaan liittyviä tutkimuksia, joiden koen liittyvän omaan aiheeseeni ja tuloksiini.

Lydia Heikkilän, Elsa Laiti-Hedemäen ja Tuuli Miettusen tekemässä Buorre eallin gávpojis -selvityksessä selvitettiin Suomessa, saamelaisalueiden ulkopuolella asuvien hyvinvointia. Selvityksessä sivuttiin sosiaalisen median merkitystä saamelaisalueen ulkopuolella asuvien keinona olla yhteydessä kotiseutuun ja ihmisiin. Sosiaalisen median koettiin luovan yhteisöllisyyttä ja kielellistä kuuluvuutta. Toisaalta sosiaalinen media oli yksi niistä paikoista, missä saamelaiset kokivat syrjintää. (Heikkilä, Miettunen & Laiti-Hedemäki 2019, 180–184).

Anni Hagelin käsitteli vuonna 2022 valmistuneessa pro gradussaan saamelaisten vaikuttajien kokemuksia sosiaalisessa mediassa Suomessa. Pro gradussa haastateltiin kolmea saamelaista sosiaalisen median vaikuttajaa siitä, miten he kokivat sosiaalisen median toimivan omien tavoitteidensa ajamisessa. Tutkielmassa tuli ilmi, että sosiaalinen media mahdollistaa kansallistunteen vahvistumisen ja siellä on mahdollista rakentaa yhteisöllisyyttä olemalla yhteydessä muiden saamelaisten kanssa. Tutkimuksessa tuli ilmi

myös samanaikainen kamppailu stereotyyppien purkamisen kanssa, myös tähän Hagelinin haastateltavat halusivat osallistua. Näiden kahden tavoitteen samanaikainen tavoittelu on kuitenkin haastavaa. Sosiaalinen media kuitenkin vaikuttaa antavan mahdollisuuden saamelaisuuden uudelleenkehystämiseen. Sosiaalinen media toisaalta luo alustan ja antaa tilaa myös vihapuheelle. Hagelinin pro gradu -tutkielmassa vihapuheen kohteeksi riskinä pidettiin sitä, että seuraajia, eli yleisöä, on paljon. Vihapuhetta kohdatessa haastatellut vaikuttajat kokivat saavansa tukea omalta yhteisöltään

Hagelinin haastatellut vaikuttajat käyttivät sosiaalisen median alustoja myös siihen, että he jakoivat tietoa saamelaisista ja muiden alkuperäiskansoista. Tällä koettiin olevan vaikutusta myös poliittiseen päätöksentekoon sen tavoittaessa esimerkiksi viranhaltijoita.

Myös Pirita Näkkäläjärven pro gradu -tutkielma (2017) tuo ilmi sen, että saamelaisten sananvapaus on uhattuna ja äänen pitäminen tuo riskin siihen, että tulee kohtaamaan vihapuhetta. Näkkäläjärvi löysi tutkimuksessaan viisi erilaista, sananvapautta uhkaavaa teemaa. Nämä teemat ovat vaientaminen, alistaminen (mm. stereotyyppien), delegitimisointi, disinformaatio ja epistemologinen tuho. Vahvimpana näistä teemoista Näkkäläjärven aineistossa tuli esiin vaientaminen, mikä on tehnyt haastateltavista jopa varovaisempia käyttämään oikeuttaan sananvapauteen.

Omassa aineistossani äänessä ovat nuoret naiset. Heillä on riski joutua kohtaamaan verkossa väkivaltaa, jota Aurora Idänpään-Heikkilän pro gradu -tutkielmassa kutsutaan digitaaliseksi väkivallaksi. Digitaalinen väkivalta on vallankäytöllistä toimintaa ja sisältää mm. maalittamisen (tarkoituksellinen vihakampanja kohdistuen yksilöihin) sekä vihapuheen. Myös Idänpään-Heikkilän mukaan digitaalisen väkivallan motiivi on hiljentämisessä. (Idänpään-Heikkilä 2022.)

Voidaankin siis todeta, että saamelaisilla naisilla on kaksinkertainen riski joutua kohtaamaan yksilöön kohdistuvaa vihapuhetta internetissä: heidän etnisiteettinsä sekä sukupuolensa vuoksi.

Carlson, Jones, Harris, Quezada ja Frazer (2017) kertovat artikkelissaan siitä, miten Australian alkuperäiskansojen jäsenet reagoivat kohtaamaansa rasismiin sekä miten he

käyttävät sosiaalista mediaa trauman ymmärtämiseen ja selvittämiseen. Artikkelissa tunnistettiin sosiaalisen median alustojen vihamielinen luonne. Artikkelissa kuvattiin jaetun ymmärryksen käsite, jossa traumat ymmärretään seurauksena kolonialismiin ja jatkuvasti koettuun rasismiin. Artikkelissa tuotiin myös näkyväksi se, kuinka sosiaalista mediaa käytettiin uudelleenkehystämiseen sekä siihen, että rasistisiin ja vihamielisiin tapahtumiin reagoimiseen.

1.3 Teoreettinen tausta, metodi ja aineisto

Pro gradu -tutkielmassani tutkin saamelaisten sosiaalisen mediaan tuottamaa tunnepuhetta, täten tutkimukseni sijoittuu saamentutkimuksen kenttään. Saamentutkimuksen käsitteeseen liittyy olennaisena osana saamelaisten osallisuus tutkimuksessa sekä se, että se hyödyttäisi saamelaisia. Pyrin tässä pro gradussani monipuolistamaan kuvaa saamelaisten tunteista, minkä ajattelen toimivan stereotyyppioita purkavana.

Asemoin tutkimukseni sosio-konstruktiviseen traditioon. Sen yksi keskeisimpiä asioita on se, miten maailmaa rakennetaan kielellisesti. (Kuusela 1990, 17). Sen mukaan käyttämällä kieltä me merkityksellistämme maailmaa, josta puhumme. Kieli siis paitsi heijastaa todellisuutta, myös rakentaa sitä (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016: 21–22). Sen mukaan kaikki tutkimamme asiat ovat jollakin tavalla merkityksellistettyjä. Merkityksellistämisessä on kaksi vastavoimaa, joista toinen pyrkii vakiinnuttamaan merkityksiä ja toinen muotoilee merkityksiä koko ajan uudestaan (Jokinen 1999, 39). Merkitystä siis on sillä, millaisilla sanoilla ja ilmaisuilla asioita kuvataan, ja millä tavalla saamelaisdiskurssia uudelleenkehystetään alustoilla, joissa saamelainen saa itse päättää, miten itseään ja kansaansa kuvaa. Tilanteessa, jossa saamelaiskuva on kapea, on sillä olemassa riski muotoutua *todeksi*, sillä kilpailevia kuvia ja diskursseja on tarjolla vain rajoitetusti.

Tunteet

Suomen kielen sanalla tunne viitataan sekä fysiologisiin että mielensisäisiin tuntemuksiin. Tunteet säätelevät meidän käyttäytymistämme ja ohjaavat kohti toimintaa.

Tunnekokemukset ovat yhteydessä aivojen tietoisuudesta vastaaviin alueisiin, mikä mahdollistaa esimerkiksi tunteista kertomisen muille. Tunteet ovat olennainen osa ihmisen kokemusmaailmaa. (Nummenmaa, 2017). Tunteet liittyvät lähes kaikkeen ihmisen toimintaan ja ne ovat olennainen osa siinä, miten ihminen tekee havaintoja ja tulkintoja ympäröivästä maailmasta. Tunteiden voimakkuus sekä tapa ilmaista tunteita liittyy yksilön temperamenttiin sekä siihen, millaisia tunneilmaisun tapoja ihminen on oppinut. (MIELI 2021.) Tunteiden säätelyyn liittyvät valmiudet ovat lapsella jo syntyessään, mutta niiden kehittyminen vaatii opettelua vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Tähän tunnetaitojen oppimiseen liittyy sekä muiden suhtautuminen lasten tunteisiin että se, kuinka aikuiset ilmaisevat omia tunteitaan (Myllyviita 2016, 11 %).

Tunteilla on evoluution kannalta merkittävä rooli siinä, että ne ohjaavat ihmisen käyttäytymistä suhteessa muihin ihmisiin, esimerkiksi siten, että pelko on ohjannut pakenemaan uhkaavaa tilannetta. Vaikka tunnereaktiota voidaanakin useimmiten siis pitää tarkoituksenmukaisena voivat tunteet myös johtaa harhaan. Tunteiden kesto ja voimakkuus vaihtelevat, eikä kaikkia tunteita ole edes mahdollista tiedostaa, vaikka ne vaikuttaisivatkin siihen, miten ihminen tulkitsee ympäröivää maailmaa. (MIELI 2021.)

Tunteilla on erityinen sija ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Niitä ilmaistaan sanoin ja sanattomassa vuorovaikutuksessa. Koska ihmisen oma tapa kokea ja ilmaista tunteita on omanlaisensa, voivat nämä tapojen ja kokemusten erot aiheuttavat myös ristiriitoja ihmisten välille. (MIELI 2021) Tunteilla on myös taipumus levitä automaattisesti ihmisestä toiseen, konkreettisimmin tämän voi havaita esimerkiksi tilanteessa, jossa paniikki on niin voimakas, että ihmiset talloivat toisiaan päästäkseen tilanteesta pois (Duodecim 2024). Tunnepuheella tarkoitetaan näiden mielensisäisten tunnekokemusten jakamista.

Saamelaiset sosiaalisessa mediassa

Sosiaalinen media näyttäytyy merkityksellisenä välineenä olla yhteydessä toisiin saamelaisiin sekä pysyä ajan tasalla saamelaisiin kohdistuvassa uutisoinnista sekä mukana saamelaisalueen tapahtumissa. Sosiaalisen median avulla voidaan myös rakentaa yhteisöllisyyttä ja kokea kuuluvuutta, vaikka fyysinen etäisyys olisi suurikin. Sosiaalinen

median kautta voi myös viestiä muiden alkuperäiskansojen kanssa ja tukea toinen toista erilaisissa vaikeissa tilanteissa. (Heikkilä, Miettunen & Laiti-Hedemäki 2019, 183–184.) Alkuperäiskansoihin kuuluvat henkilöt käyttävät sosiaalista mediaa jonkin verran aktiivisemmin kuin valtaväestöön kuuluvat ihmiset ja siinä luonteenomaista on tiedollinen vaihtaminen ja uutisten kuuleminen kotiseutualueelta (Carlson & Ryan 2015).

Sosiaalisen median voidaan katsoa olevan alkuperäiskansoille mahdollisuus poliittiseen osallisuuteen sekä poliittiseen keskusteluun osallistumiselle, sillä sosiaalisen median luonne mahdollistaa osallistumisen sijainnista riippumatta. Tämä mahdollisuus on tärkeä, sillä alkuperäiskansoilla on usein pienentyneet mahdollisuudet poliittisella osallistumiselle. (Duarte 2017, 2.) Myös saamelaiset ovat näkyneet internetissä enenevästi, osin sosiaalisen median ansiosta. Saamelaisten näkyvyys internetissä onkin kasvanut viimeisen vuosikymmenen aikana sosiaalisen median ansiosta (Lindgren & Cocq 2017, 134). Keskusteluun osallistumisen mahdollistuminen ei kuitenkaan anna mitään takeita siitä, että välitetty viesti tulisi kuulluksi, ymmärretyksi tai huomioisuksi. Lisäksi sosiaalisen median osallistuminen poliittiseen keskusteluun on vielä kaukana tilanteesta, jossa se vaikuttaisi yhteiskunnallisiin rakenteisiin. (Duarte 2017, 2).

Sosiaalisessa mediassa saamelaiset itse pääsevät kuuluville ja saavat itse päättää, mitä asioita he pitävät tärkeinä ja käsittelevät (Näkkäläjärvi 2019). Se kuitenkin tarjoaa alustan myös erilaiselle saamelaisia koskevalle vihapuheelle ja rasismille (Laiti-Hedemäki, Heikkilä & Miettunen 2019).

Vihapuhe

Jaan vihapuheen tässä työssä kahteen erilliseen luokkaan. Yhdenvertaisuusvaltuutetun mukaan ”*vihapuheella tarkoitetaan viestintää, joka lietsoo vihaa yhtä ihmistä tai ihmisryhmää vastaan*” (Yhdenvertaisuusvaltuutettu n.d.). Tämän mukainen vihapuhe on helppo huomata ja sen tunnistaminen vihapuheeksi tuntuu selkeältä.

Saamelaisiin kohdistuvassa vihapuheessa erityispiirteenä on disinformaation levittäminen, mitä voi olla haastavaa tunnistaa vihapuheeksi, sillä se piiloutuu näennäisesti asiallisen retoriikan sisälle, mutta luo ja ylläpitää haitallisia mielikuvia saamelaisista. Näillä narratiiveilla on tarkoitus sabotoida saamelaisten kansaisuutta ja

oikeuksia, Saamelaiskäräjien legimiteettiä, mustamaalata heitä, jotka puolustavat saamelaisia sekä levittää halventavia representaatioita saamelaisista ja heidän instituutioistaan. (Junka-Aikio 2022, 311–320, 322.)

Saamelaisiin kohdistuvassa vihapuheessa Saamelaiskäräjien legimiteettiä pyritään sabotoimaan syyttämällä sitä julkisten varojen tuhlaamisesta sekä harvojen ”sisäpiiriläisten” oikeuksien puolustajana. Lisäksi narratiivissa pyritään maalaamaan kuvaa ”eliittisaamelaisten” harjoittamasta sisäisestä sorrosta. Näiden lisäksi myös saamelaisten kansaisuus pyritään kyseenalaistamaan tai se, etteivät saamelaiset olisi alkuperäiskansa (Junka-Aikio 2022, 312–321.) Vihapuheeksi tulkittavasta disinformaation levittämisestä on kirjoittanut myös Lehtola (Lehtola 2015, 138), joka mainitsee ILO-kysymyksen¹ yhteydessä uusidentiteettien rakentavan kuvaa siitä, kuinka saamelaiskäräjät olisivat harvojen, saamelaissukujen hallinnassa ja heidän etujensa valvomista varten. Saman ilmiön tunnistaa myös Aikio (2010, 186–196).

1.4 Aineisto

Keräsin aineistoa kahdesta sosiaalisen median alustasta: Instagramista ja Facebookista. Päivityksiä on kolmenlaisia: Instagramstory, joka on nähtävillä 24 tunnin ajan ja jonka kommentit eivät näy kuin päivityksen tekijälle itselleen sekä Instagrampäivitys ja Facebookpäivitys, joiden kommenttikenttien sisältö on nähtävillä kaikille. Tässä pro gradussa on käytetty yhteensä 102 erillistä sosiaalisen median päivitystä (ks. Taulukko 1.).

Ajallisesti aineisto on orgaanisesti syyskuun 2022 ja maaliskuun 2023 väliselle ajalle. Saamelaiskäräjälain kaatumisen jälkeen ja vielä seuraavalla viikolla aiheeseen liittyviä päivityksiä oli jonkin verran, mutta jo maaliskuun toiselle viikolle tultaessa tämä keskustelu -ainakin julkinen- oli hiljentynyt.

---

¹ ILO:n alkuperäiskansoja koskevan yleissopimuksen nro 169 ratifiointi

lyhenne	Aineiston tyyppi	Aikaväli	LKM
IS	Instagram-story	lokakuu 2022-maaliskuu 2023	46
IP	Instagram-päivitys	marraskuu 2022- helmikuu 2023	36
FB	Facebook-päivitys	syyskuu 2022-helmikuu 2023	20
			102

Taulukko 1: Tutkimuksessa käytetty aineisto tyypeittäin

Löysin keskustelunaloitukset sosiaalisesta mediasta kahdella tavalla:

1. Seurasin varsinkin instagramissa käytössä olevia aihetunnisteita, eli ns. hashtagia. Seuraamiani aihetunnisteita olivat #saamelaiskäräjälaki, #saamelaiskäräjälakinyt, #čsv #tuemmesaamelaiskäräjälakia sekä #saamelaiset.
2. Seurasin sosiaalisessa mediassa seuraamieni ihmisten jakamia päivityksiä.

Mainitsemistani aihetunnisteista kolmen voidaan katsoa liittyvän suoraan saamelaiskäräjälakiuudistukseen ja siten myös talven 2022–2023 tapahtumiin. Tarkastelemani aihetunnisteet ovat #saamelaiskäräjälaki, #saamelaiskäräjälakinyt ja #tuemmesaamelaiskäräjälakia (ks. Taulukko 2.). Pelkästään näillä aihetunnisteilla voidaan tälläkin hetkellä löytää Instagramista yli 1500 päivitystä². Haulla ei ole enää mahdollisuutta löytää storyjä, joiden erityinen luonne on olla nähtävillä vain lyhyehkön määräajan.

Aihetunniste	Päivitysten lukumäärä 20.4.2024
#saamelaiskäräjälaki	827
#saamelaiskäräjälakinyt	603
#tuemmesaamelaiskäräjälakiesitystä	106
#čsv	6181
#saamelaiset	3344

Taulukko 2: Seurattujen aihetunnisteiden esiintyvyys Instagramissa

² Tilanne 20.4.2024

Aihetunniste #čsv:n runsaan esiintyvyyden Instagramissa selittää sen kaksoiskäyttö. Instagramissa ei suinkaan ole loputtoman paljon saamelaisaktivismiin³ liittyviä päivityksiä, vaan kyseinen aihetunniste on käytössä myös Tšekkoslovakian susikoiran (Československý vlčiak) harrastajien joukossa.

Kaikki keräämäni päivitykset ovat olleet julkisia, kun olen ottanut niistä kuvataallenteen tallettaakseni päivityksen. Olen itse tulkinut, että jokainen näistä tallentamistani päivityksistä on tarkoitettu nähtäväksi, sillä näillä sosiaalisen median alustoilla profiilin tai päivityksen julkisuutta voi säännellä.

Facebookissa jokaisen julkaisun näkyvyyttä voi muokata erikseen. Julkiset päivitykset on myös helppo erottaa, sillä niiden yläkulman symbolit kertovat, kenelle julkaisun tekijä on päättänyt julkaisunsa jakaa.

Instagram-story on näkyvillä 24 tuntia, jonka jälkeen se on näkyvillä ainoastaan käyttäjälle itselleen, mikäli käyttäjä ei lisää sitä erikseen nähtäväksi ns. kohokohtiin. Tämä pitää storyn näkyvillä 24 tunnin määräajan jälkeen, kunnes käyttäjä poistaa kohokohdan tai storyn kohokohdista. Useat Instagramin käyttäjät olivat päätyneet nostamaan tarinoitaan kohokohtiin, mikä tarkoittanee sitä, että käyttäjä itse on halunnut pitää nämä tunteisiin ja mielenterveyteen liittyvät storyt nähtävillä.

Sosiaalinen media on haastava aineiston keräämisen alusta kahdesta syystä. Ensinnäkin sen algoritmit vaikuttavat siihen, millaista sisältöä yksittäisen ihmisen on mahdollista löytää. Lisäksi erilaiset poliittiset sisällöt eivät välttämättä ilmesty käyttäjien syötteeseen lainkaan. Toiseksi sosiaalinen media on kuitenkin laaja ja on mahdollista, että osa aineistosta jää huomaamatta, sillä sosiaalinen media on luonteeltaan nopea media, jonne tuotetaan sisältöä nopealla syklillä ja osa avauksista on tarkoitettukin olemaan näkyvillä vain rajatun aikaa (esim. Instagramin storyt sekä Facebookin tarinat, jotka poistuvat 24 tunnin kuluttua), lisäksi osa käyttäjistä siivoaa digitaalista jalanjälkeään säännöllisesti. Näiden seikkojen vuoksi pidän todennäköisenä, että aineistoni on osin sattumaan perustuva ja siitä on voinut jäädä pois paljonkin päivityksiä.

---

³ ČSV= Čájet Sámi Vuoiŋŋa!=Näytä saamelaista henkeä!-slogania on käytetty saamelaisaktivismiin yhteydessä.

Aineistoni kuvaa todella rajattua ajanjaksoa ja hyvin rajattua keskustelua hyvin rajatun aihealueen ympärillä. Eikä ei edusta kaikkia saamelaisia, eikä sen ole tarkoitus luoda yleistettävissä olevaa kuvaa siitä, kuinka saamelaiset kommunikoivat tunteista sosiaalisen median alustoilla.

Käytän tässä työssä lainauksia tekstissä. Vaikka käyttämäni lainaukset on merkitty kuten suorat lainaukset, ne eivät ole sitä. Vaikka päivitykset ovat tallentamishetkellä olleet julkisia ja siten voitaneen tulkita nähtäväksi tarkoitetuksi, olen yksityishenkilöitä suojellakseni päätenyt käsittelemään tekstejä siten, etteivät alkuperäiset ole internetin hakukoneiden avulla löydettävissä. Lainaukset on nimetty lyhenteellä ja juoksevilla numeroinnilla. Lyhenteellä IS viitataan Instagram-storyyn, IP on Instagram-päivitys ja FB Facebook-päivitys. Näiden lyhenteiden perässä on numerointi, joka ei viittaa päivitysten julkaisujen järjestykseen, vaan ne toimivat vain erottamaan eri päivitykset toisistaan.

Olen käyttänyt tekstin muokkaamiseen kahta eri metodia: toisessa päivitykset on käännetty englanniksi ja myöhemmin suomeksi, tällä tavoin ne muuntuvat alkuperäisestä muodostaan riittävän kauas. Lisäksi olen syöttänyt päivityksiä ChatGPT-tekoälypalveluun⁴ ja pyytänyt sitä sanomaan saman asian toisin sanoin. Tekoälyn tuottamaa kieltä olen korjannut sujuvammaksi tekstin luettavuutta turvatakseni.

Keräämäni aineisto hävitetään pro gradun valmiiksi saattamisen jälkeen. Sen arkistoinnin estää ensisijaisesti se, että kuvankaappaukset ovat helposti yhdistettävissä henkilöön. Sosiaalisen median päivitykseen liittyy myös henkilötietoja (kuten verkkotunnistetiedot)

Diskurssianalyysi

Diskursseja tutkiessa tutkitaan paitsi sanoja ja ilmauksia, myös näiden ilmauksien tilannesidonnaisuutta. Diskurssintutkimuksessa oletetaan, että ilmauksien merkitykset eivät ole staattisia, vaan ne muuttuvat ja niitä käytetään muutoinkin tilannesidonnaisesti. Kielen käyttö on sosiaalista toimintaa ja kieltä käyttämällä voidaan esimerkiksi käyttää valtaa, solmia sosiaalisia suhteita sekä vaikuttaa. (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 13–15)

---

⁴ Löydettävissä <https://chat.openai.com/>

Diskurssintutkimuksessa kieltä ei pidetä autonomisena järjestelmänä vaan sen käyttö ja merkitykset ovat voimakkaasti sidoksissa ympäröivään maailmaan ja kontekstiin. Kielen käyttö on oleellinen osa inhimillistä toimintaa ja se on kietoutunut yhteen yhteiskunnan kanssa muuntuen ja monitahoisesti. Kieltä tutkimalla voidaan oppia asioita maailmasta, sillä sen käyttö on sosiaalista ja kulttuurista. (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 16–17.)

Kielen käyttö on suhteessa sosiaaliseen todellisuuteen. Kielen avulla luodaan sosiaalista todellisuutta ja sosiaalinen todellisuus muovaa tapaa käyttää kieltä. Kieli ei täten ole pelkästään kuvaa todellisuutta, vaan on aktiivisessa roolissa luomassa sitä. Tämä on yksi diskurssintutkimuksen keskeisimpiä näkemyksiä. Diskurssin tutkimiseen liittyy myös se tilanne, missä kieltä käytetään, eli sen konteksti. (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 13–17, 32, 40–41.) Ensimmäinen askeleeni aineistoni analyysissä olikin liittää se yhteiskunnalliseen kontekstiin, eli etsiä saamelaiskärjälakiehdotuksen käsittelyn aikajanelta se tapahtuma, johon se liittyy. Toisten tekstien paikallistaminen tapahtumiin oli helpompaa, sillä usein niissä viitattiin suoraan tapahtuneeseen. Toisten tekstien osalta paikallistin päivityksen ensin ajallisesti ja käytin media-aineistoa tukenani ymmärtääkseni sen, mihin päivityksellä viitataan.

Riskeinä diskurssianalyysissä on liiallinen yksinkertaistaminen ja tiivistäminen sekä diskurssin liian laajaa määrittely, eli ylikuormittaminen. (Alvesson & Kärreman 2011: 1121, 1126–1135.) Lisäksi diskurssin tutkiminen ei ole kokonaisuudessaan mahdollista, sillä tutkijana siitä voi tavoittaa siitä vain osasia riippumatta aineiston määrästä. (Juhila & Suoninen 1999, 234.) Diskurssianalyysin puutteellisuus metodina siis vaatiikin paljon tutkijan omaa reflektiota siitä, millaisia tulkintoja aineistosta voi tehdä. Myös tutkijan oma diskurssi vaikuttaa tutkimuksen tekemiseen, sillä se vaikuttaa siihen, miten tutkimus rajautuu tai millaisia diskursseja tutkija luo kirjoittaessaan. (Juhila & Suoninen 1999, 251).

Keräämäni aineisto tuntui aluksi sekavalta kokoelmalta näyttötallenteita, joita tuntui yhdistävän ainoastaan se, että niissä suoraan tai epäsuorasti puhuttiin tunteista. Tämä epämääräisyys teki aineistosta hankalasti lähestyttävän. Kävin läpi aineistoni lukien useita kertoja etsien sieltä jotain punaista lankaa, jota seurata ja päästä prosessissa eteenpäin. Lopulta päädyin litteroimaan kuva-aineistoni yhteen tiedostoon, tekstimuotoon, tämä teki aineiston minulle tutummaksi ja se alkoi avautua uudella tavalla.

Analyysini oli kaksivaiheinen. Esitin päivityksille aina kaksi kysymystä: Mitä tässä sanotaan ja mihin tämä liittyy. ”Mihin tämä liittyy?” auttoi liittämään keskustelunaloitukseni kontekstiin, eli paikansin niiden paikan yhteiskunnallisissa tapahtumissa. Tässä erityisesti saamelaiskäräjälakiesityksen käsittelyssä.

Mitä tässä sanotaan? -kysymyksellä pyrin ymmärtämään tarkemmin sitä, mitä päivityksellä kuvataan, ja miten se suhteutuu muihin. Tällä tavoin löysin seuraavat puhettavat:

1. Tunnepuhe ymmärryksen rakentajana
2. Informaatiota antavat päivitykset
3. Yhteisöllisyyden rakentaminen ja korostaminen

Prosessini jatkui kysymällä aineistolta ”kuka tässä puhuu”, jonka avulla pystyin luomaan mielikuvan siitä, kuka tunnepuhetta sosiaaliseen mediaan tuottaa ja kuka siinä mainitaan kokijaksi. Tässä aineistossa kokijaksi määriteltiin kirjoittajan itsensä lisäksi ”me”, ”yhteisö” ja ”saamelaiset”. Eli tunteet olivat paitsi henkilön omia, hän yleistää ne koskevaksi kokonaista yhteisöä ja kansaa.

Sen lisäksi löysin aineistostani kolme erilaista keskustelutyyppiä. Näitä keskustelutyyppisiä ovat informaatiota antavat päivitykset, tunnepuhe ymmärryksen rakentajana sekä yhteisöllisyyden luominen ja esiin tuominen. Kolmanteen tutkimuskysymykseeni etsin vastausta jatkamalla aineiston analyysiä tiivistämällä aineistoani vielä ja löysin vielä muutamia määrittäviä ja erityisiä asioita saamelaisten tuottaman sosiaalisen median keskusteluiden tunnebiomista. Näitä erityispiirteitä on tunnepuheen ja vaikuttamisen sukupuolittuneisuus; se, kuinka tunteita kuvataan yhteisinä. Lisäksi nimesin päivityksien tunteita, jotta saisin tietää, millaisia tunteita kuvataan.

1.5 Tutkijanpositio

Olen valmistunut sosionomiksi keväällä 2019, sosionomin koulutus ja toimiminen alan työkentällä on vaikuttanut paljon siihen, miten katson maailmaa, mistä olen kiinnostunut ja millainen ihmiskuva minulla. Allekirjoitan vahvasti sosiaalialan eettiset ohjeet, joissa

korostetaan sosiaalista oikeudenmukaisuutta (Talentia 2022). Tämä väistämättä myös vaikuttaa siihen, millainen tutkija olen. Tai ehkä se, millainen olen ihmisenä, on vaikuttanut siihen, mihin olen päätenyt, sillä jo ennen koulutustani olen ollut kiinnostunut yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvoinnista, tuntenut paloa puolustaa ihmisarvoa ja ihmisoikeuksia sekä edistämään tasa-arvoa ja suvaitsevaisuuta yhteiskunnassa.

Käsittelen pro gradu -tutkielmassani aihetta, jonka ulkopuolella en ole. Saamelaiskäräjälaki ja sen käsittely eduskunnassa ja medioissa on vaikuttanut ja vaikuttaa minuun. Oma etnisiteettini, kasvuympäristöni ja kasvatukseni ovat osa sitä, miten tulkitsen maailmaa yleisemminkin, joten se on voinut vaikuttaa minuun tutkijana. Toisaalta siitä syystä, että olen lähellä aihetta, olen joutunut reflektoimaan suhdettani aiheeseen, aineistoon ja omaan tulkintaani ehkä enemmän kuin muutoin olisin joutunut. Tämä asemointini on myös pitänyt minua varpaillaan ja tarkkaavaisena sen suhteen, että tekisin aineistosta mahdollisimman oikeita tulkintoja.

2 SAAMELAISKÄRÄJÄLAKI

Saamelaisilla on jo perustuslakiin kirjattu (Suomen perustuslaki 731/1999: 17§) oikeus ylläpitää ja harjoittaa kieltään ja kulttuuriaan, mutta tämä ei valtion toimissa toteudu. Vaikka Suomi on sitoutunut tiettyihin kansainvälisiin sopimuksiin, ei niistä ole saamelaisille turvaa assimilaatiota vastaan, sillä sopimuksiin sitoutumisesta huolimatta ei saamelaisten mielestä Suomen valtio niitä kunnioita. (Juuso 2018, 192). Saman huomion on tehnyt myös Kuokkanen (Kuokkanen 2020, 300–303).

Nykyinen saamelaiskäräjälaki (Laki saamelaiskäräjistä 974/1995) on ollut voimassa vuodesta 1995. Sitä on pidetty monin osin epäonnistuneena ja sen uudistamista on ajettu jo pitkään. Hallitus toisensa jälkeen on laittanut uudistuksen odottamaan seuraavaa. Suurin kritiikki lain sisällöstä kohdistuu sen saamelaismääritelmään ja nimenomaisesti lappalaiskriteeriin. Lappalaispykälän katsotaan viittavan etnisyyden sijaan elinkeinon (Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi saamelaiskäräjistä annetun lain ja rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamisesta 2022, 26). Lisäksi vanhoista asiakirjoista haettu historiallinen yhteys saamelaisuuteen ei vastaa alkuperäiskansan tapaa kuulua yhteisöön sen nykymuodossa, eli yhteys elävään kansaan ja kulttuuriin, ei pelkästään historiallinen yhteys.

Suomen Saamelaiskäräjien äänestysluetteloon kuulumisen kriteerit poikkeavat Norjan ja Ruotsin kriteereistä, vaikka peruseriaatteet ovat samankaltaiset. Ensinnäkin henkilön täytyy kokea olevansa saamelainen ja toiseksi henkilön vanhemman tai isovanhemman (Norjassa myös isoisovanhemman) on täytynyt puhua saamea kotikielensä (Suomessa käytetään ilmaisua “*ensimmäisenä kielenään*”) tai vaihtoehtoisesti yksi henkilön vanhemmista on kuulunut (Suomessa myös *olisi voitu merkitä*) Saamelaiskäräjien äänestysluetteloon. Merkittävin ero maiden välillä on se, että Suomessa kriteeristöön on lisätty ns. Lappalaiskriteeri, jonka mukaan Saamelaiskäräjien äänestysluetteloon voidaan merkitä, mikäli hän on sellaisen henkilön jälkeläinen, joka on merkitty tunturi-, metsä- tai kalastajalappalaiseksi maa-, veronkanto- tai henkikirjassa.

Suomen saamelaiskriteeristö perustuu Pohjoismaiseen yhteisymmärrykseen siitä, että saamenkielisyys saamelaisuutta määrittelevänä tekijänä. Lappalaiskriteerin lisäys oli

hallituksen esityksessä Saamelaiskäräjälaiksi, ja sitä oikeutettiin sillä, että kieliperustainen kriteeristö saattaisi jättää ulkopuolelle niitä, joiden suvuissa saamen kieli olisi menetetty liian kauan aikaa sitten, ja jotka sen vuoksi eivät muutoin täyttäisi lain kriteeristöä. Samankaltainen keskustelu 1990-luvulla Norjassa muutti kielikriteerin koskemaan yhtä sukupolvea kauemmas 1990-luvun puolivälissä. Ruotsin ruotsalaistamistoimet olivat vaikuttaneet siihen, että moni saamelaisperheistä oli menettänyt kielen jo aiemmin, kuin lain kriteeristössä saamelaisuutta määriteltiin. (Mörkenstam, Selle & Valkonen 2022, 294–299.)

Korkein hallinto-oikeus piti yllä linjaa, jossa lappalaisperuste ei voi ulottua kauemmas kuin kieliperuste. Linja kesti vuoden 2011 vaaleihin asti. Tähän syynä lienevät YK:n tulkinta siitä, että saamelaismääritelmä on liian kapea sekä siitä, miten saamelaiskäräjät perustelivat hylkäyksiä puutteellisesti sekä olivat lappalaispykälän perusteella itse hyväksyneet luetteloon vuoden 1739 maakirjan perusteella. (Lehtola 2015, 67–69.) Korkein Hallinto-oikeus hyväksyi 93 hakijaa Saamelaiskäräjien äänestysluetteloon vastoin vaalilautakunnan päätöstä vuoden 2015 Saamelaiskäräjävaaleihin. Näistä 53 hakijaa hyväksyttiin äänestysluetteloon “kokonaisharkinnan” perusteella. Muutkaan vaaliluetteloon lisätyt eivät täyttäneet kielikriteeriä ja lappalaiskriteerin vetoaminen on selkeästi kauempaa kuin vuodesta 1875, näitä seikkoja arvioitiin yhdessä kirjallisen identiteettikuvauksen kanssa. (Mörkenstam, Selle & Valkonen 2022, 300–301.)

Saamelaiskäräjät koki Korkeimman Hallinto-oikeuden päätösten rikkovan saamelaisten oikeutta itsemäärittelyyn. (Mörkenstam, Selle & Valkonen 2022, 300–301.) Yhdistyneiden kansakuntien Ihmisoikeustuomioistuin näki samoin. Tämä on ollut yksi suurimmista saamelaisten oikeuksiin alkuperäiskansana liittyvä epäkohta, mitä on käsitelty YK:n ihmisoikeuskomiteassa ja Suomi on saanut moitteet saamelaisten oikeuksien loukkaamisesta. Saamelaiskäräjät ja YK:n ihmisoikeuskomitea katsovat, että tällä päätöksellä Suomen valtio loukkasi saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksia epäämällä heiltä oikeuden itse päättää siitä, kuka yhteisöön kuuluu. Vuonna 2015 tehdyt ratkaisut eivät kuitenkaan ole olleet viimeisiä, vaan vastaavia päätöksiä on tehty myös moitteiden jälkeen.

2.1 Saamelaiskäräjälain muutosehdotus

Saamelaiskäräjälain muutosta valmisteleva toimikunta toimi ajalla 1.12.2020–15.5.2021. Toimikunnan puheenjohtajana toimi Pekka Timonen. Mietintöön usein viitataan puheenjohtajan mukaan ”Timosen toimikunnan mietintönä”.

Timosen toimikunnan mietinnössä määritelmää ehdotettiin muutettavaksi siten, että keskeisimpänä kriteerinä olisi kielikriteeri, eli henkilö itse tai ainakin yksi hänen vanhemmistaan, isovanhemmistaan tai isoisovanhemmistaan on oppinut saamen kielen ensimmäisenä kielenään. Lisäksi saamelaiskäräjien äänestysluetteloon voisi tulla merkityksi, *”mikäli ainakin yksi hänen vanhemmistaan on merkitty tai on ollut merkittynä äänioikeutetuksi 1. tammikuuta 2023 tai sen jälkeen järjestetyissä saamelaiskäräjien vaaleissa”* (Oikeusministeriö 2021, 60.) Vastaava ehdotus sisältyi myös Hallbergin toimikunnan mietintöön (Oikeusministeriö 2018, 95), johon myös Timosen toimikunnan tuoreempi mietintö pohjasi työtään.

Nykyisessä saamelaiskäräjälaisissa (974/1995) saamelaisuutta määritellään myös niin sanotulla lappalaispykälällä, eli sen mukaan saamelaisena pidetään, henkilöä, joka pitää itseään saamelaisena ja eli *”- hän on sellaisen henkilön jälkeläinen, joka on merkitty tunturi-, metsä- tai kalastajalappalaiseksi maa-, veronkanto- tai henkikirjassa”*. Pykälää pidetään hankalana sillä sen tarkoittama ”lappalaisuus” on viitannut lapin veron maksamiseen, ei etnisiteettiin (HE 274/2022, 26). Lappalaispykälän sisällyttäminen nykyiseen saamelaiskäräjälakiin on mahdollistanut sen, että Saamelaiskäräjien vaaliluetteloon on voinut hakeutua henkilöitä, joilla on kaukainen yhteys tällaiseen verolappalaiseen esivanhempaan, mutta jotka eivät täytä kielikriteeriä, ja joita saamelaisyhteisö ei tunnista jäsenikseen. Saamelaiskäräjät ovat olleet hyvin kriittisiä uusidentiteettejä kohtaan, koska heidän päästämisenä vaaliluetteloon pelätään assimiloivan ja suomettavan itsehallintoelimen, sillä pääosin nämä nähdään pohjoissuomalaisina henkilöinä, jotka jopa vastustavat saamelaisten oikeuksia. (Mörkenstam, Selle & Valkonen 2022, 300.)

Ns. lappalaispykälän poistaminen on yksi keskeisimmistä asioista, miksi saamelaiskäräjälain uudistaminen on ollut niin vaikeaa. Tällä hallituskaudella julkisesti lappalaispykälän poistoa on vastustanut mm. Marinin hallituksen Oikeusvaliokunnan

puheenjohtaja Johanna Ojala-Niemelä, jonka mielestä *“on haastavaa lailla määrittää, ketä kuuluu alkuperäiskansaan.”* (Paltto 2023).

2.2 Aikajana

Saamelaiskäräjät juhlivat vaalikauttaan 17.6.2022. Pääministeri Sanna Marin piti juhlassa puheen, jossa viittasi saamelaiskäräjälain uudistamiseen:

Prioriteettilistan kärjessä on myös työn jatkaminen saamelaiskäräjälain uudistamiseksi. Lain muuttaminen kiireellisesti on tärkeää ottaen huomioon erityisesti YK:n ihmisoikeuskomitean ratkaisut. Tällä viikolla on edelleen annettu YK:n rotusyrjintäkomitean ratkaisu samasta aiheesta. Pidän tärkeänä, että estämme oikeudenloukkaukset jatkossa ja kunnioitamme saamelaisten itsemääräämisoikeutta. Lisäksi pidän tärkeänä sitä, että meillä on Suomessa alkuperäiskansojen oikeuksia kunnioittava lainsäädäntö. (Marin 2022.)

Juhlaan mennessä saamelaiskäräjälakiuudistusta ei oltu nostettu Eduskunnan käsittelyyn, vaikka se kuului Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmaan. (Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 2019) Lakiesitykset oli nostettava Eduskunnan käsittelyyn marraskuussa, jotta ne ehdittäisiin käsitellä ennen uuden Eduskunnan valintaa.

Olen nostanut seuraavalle aikajanelle (ks. Taulukko 3.) aineistoni kautta relevantteja tapahtumia. Näiden lisäksi olen nostanut aikajanelle myös muutaman tapahtuman, jotka eivät suoraan näy tunnepuheenani aineistossani, mutta lisäävät ymmärrystä saamelaiskäräjälakiesityksen matkasta ja vaikuttamisen mekanismeista, joita voidaan tunnistaa. Näitä ovat Euronewsin artikkeli, joka julkaistiin 27.10.2022 sekä Tuemme saamelaiskäräjälakiesitystä-adressi, joka avattiin 20.11.2022. Aikajanan on tarkoitus selkeyttää tapahtumien kulkua sekä järjestystä lokakuusta 2022 maaliskuulle 2023.

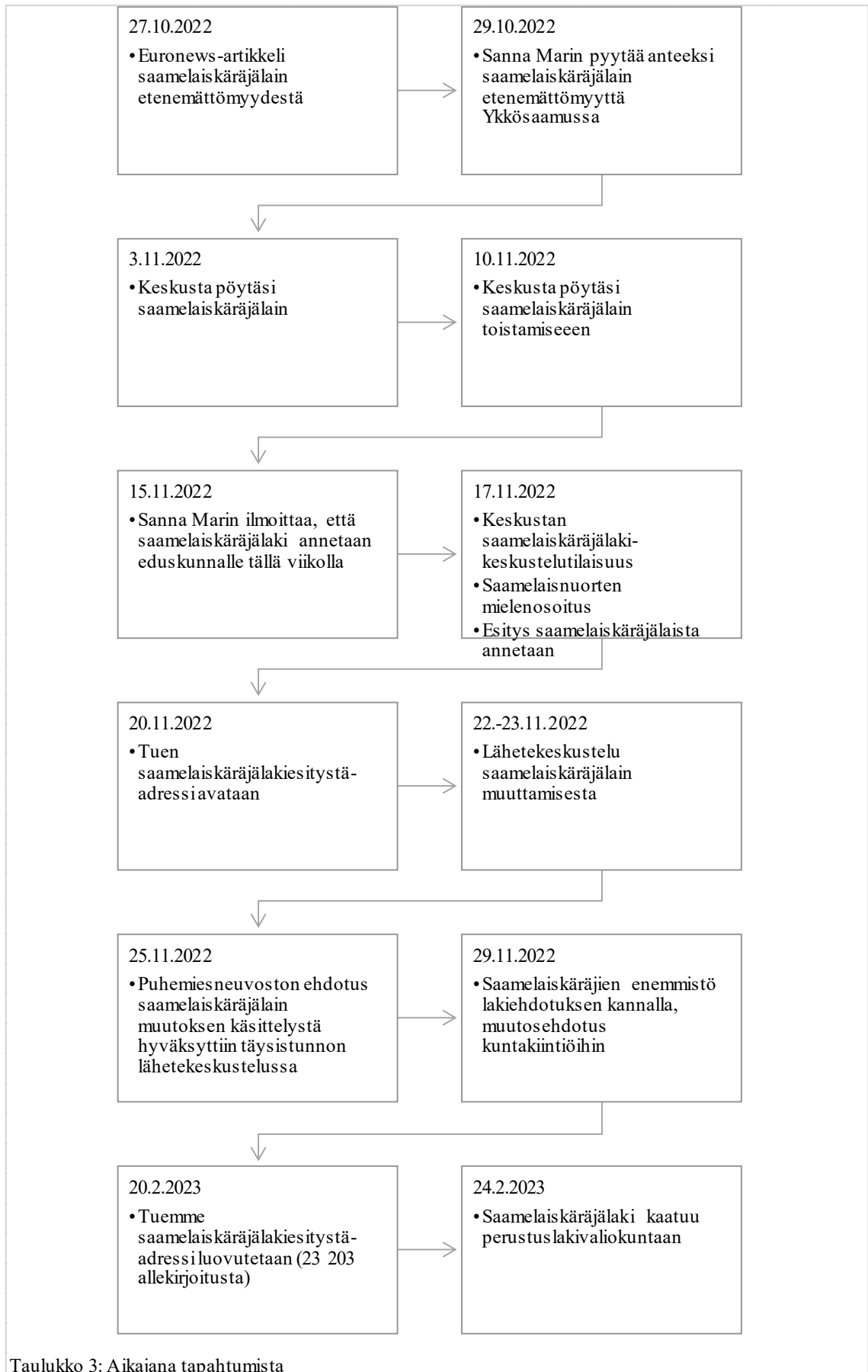
Aikajana alkaa Euronewsin artikkelista, joka tuntuu jakavan syksyn 2022 kahteen osaan: hiljaisuuteen ennen sitä ja tapahtumien vyöryyn sen jälkeen. Jo tätä ennen saamelaiset vaikuttajat toivat ilmi huolensa saamelaiskäräjälakiesityksen etenemättömyydestä, mutta tämän artikkelin, mediahuomion ja lakiehdotuksen etenemisen myötä media ja sosiaalinen media alkoivat täyttyä asian käsittelystä.

Sosiaalisen median kampanjointi oli alkanut jo ennen artikkelin julkaisua. Esimerkiksi Suoma Sámi Nuorat nosti asian esille Instagram-päivityksessään:

VASTAA MEILLE SANNA MARIN: MISSÄ ON SAAMELAISKÄRÄJÄLAKI?

Kun työ saamelaiskäräjälain uudistamiseksi aloitettiin jälleen hallituksen alkutaipaleilla, vastustimme kiusausta luopua toivosta. Olisihan se kammottava epäonnistuminen Suomelta, jos laki kolmannen kerran putkeen jäisi pöydälle. Olisihan se törkeää piittaamattomuutta jättää YK:n ihmisoikeuskomitean moitteet vaille konkreettista toimenpidettä tilanteen korjaamiseksi. Johan pääministeri Marin itsekin antoi julkisuuteen lupauksen, että laki uudistetaan tällä hallituskaudella. (Suomen saamelaisnuoret ry, 2022.)

Hallitusohjelmasta ja juhlapuheista huolimatta syksy kului ja aika uudistamisen viemiseksi eduskuntaan alkoi olla lopussa. Sosiaalisessa mediassa alkoi välähdellä nostoja siitä, että entäpä jos tämäkin ”feministihallitus” (kuten mediassakin Marinin hallitusta kuvattiin) jättäisi lain uudistamatta. Näissä päivityksissä välähteli pelkoa siitä, että tehty työ menisi hukkaan. Emmi Nuorgam kuitenkin kuvasi jo syyskuussa kolumnissaan feministihallituksen olevan pettymys monille vähemmistöille, siitä huolimatta, että se julkaisi kunnianhimoisen tasa-arvo-ohjelman. Tällöin kyse oli muun muassa siitä, että se viivytteli translain uudistamista (Nuorgam 2022.)

2.3 Totuus ja sovinto?

Ihmisoikeusasiantuntija Martin Scheinin mukaan Suomen valtion ja saamelaisten välisen sovinnon edellytykset ovat heikentyneet 2010-luvun alusta lähtien. Syinä tähän ovat Korkeimman hallinto-oikeuden puuttuminen alkuperäiskansa saamelaisten itsemääräämisoikeuteen lisäämällä saamelaiskäräjien vaaliluetteloon ihmisiä, joita saamelaiset eivät tunnista kansansa jäseniksi sekä se, että saamelaiskäräjälakia ei uudisteta poistamalla määritelmästä ns. lappalaispykälää, jonka ansiosta tämä on mahdollista. (Saamelaisten totuus- ja sovintokomissio 2024.)

Lain uudistamista voidaankin pitää keskeisenä, hiertävänä asiana nykyajassa saamelaisten ja Suomen valtion välisissä suhteissa. Sitä, että saamelaiset eivät saa itse määrittellä oman kansansa jäseniä, pidetään traumaattisena (Aikio, A-K. 2022). Kun tarkastellaan kriittisesti Suomen saamelaispolitiikkaa ja muita toimia, TSK-prosessi näyttää ristiriitaisena, sillä valtion toimissa ei näy muutosta siihen suuntaan, että saamelaisten oikeuksia pidettäisiin poliittisessa päätöksenteossa tärkeinä, sen sijaan poliittinen päätöksenteko antaakin aiheita pelätä, että TSK-prosessin lopputulema on se, että se ei vastaisi saamelaisten toiveita, tavoitteita ja odotuksia vaan vahvistaisi valtion tavoitteita loppuun käsittelystä, legitimoisi valtion suvereniteettia ja vahvistaa virallista kertomusta menneisyydestä. (Kuokkanen 2020, 304.)

Valtioneuvosto asetti Saamelaisten totuus- ja sovintokomission valtioneuvoston istunnossa 28. lokakuuta 2021. Komission tarkoituksena on:

- Tunnistaa ja arvioida saamelaisten historiallista ja nykyistä syrjintää, mukaan lukien valtion sulauttamispolitiikkaa, sekä oikeuksien loukkauksia.
- Selvittää, miten tämä vaikuttaa saamelaisiin ja heidän yhteisönsä nykyisessä tilanteessa.
- Ehdottaa, miten voitaisiin edistää yhteyttä saamelaisten ja Suomen valtion välillä sekä saamelaisten keskuudessa.
- Lisätä tietoisuutta saamelaisista Suomen alkuperäiskansana. (Valtioneuvosto 2021.)

Komission jäsenistä kaksi on Saamelaiskäräjien asettamia, yksi Kolttien kyläkokouksen asettama sekä kaksi valtioneuvoston esittämää. Komission alkuperäisistä jäsenistä yksikään ei ollut saamelainen. Myöhemmin komission kokoonpano muuttui ja Saamelaiskäräjät nimitti komissioon kaksi uutta jäsentä, joista molemmat ovat saamelaisia.

Sovintoprosessin valmisteluun liittyvät kuulemiset suoritettiin touko-kesäkuussa 2018. Kuulemisissa tuli ilmi, että prosessin hyötynä pidettiin tilanteen selvittämistä, tiedon lisäämistä ja mahdollista ennakkoluulojen vähentymistä saamelaisia kohtaan. Toisaalta esille tuotiin myös syvää epäluottamusta valtiota kohtaan ja pelättiin prosessin olevan taas yksi rasite ilman muutosta. Sovintoprosessin motiiveja kyseenalaistettiin ja epäiltiin, että motiivit sovintoprosessin olevan vain tapa näyttää ulospäin ja silti jatkaa samalla tavoin kuin aiemminkin. Kuulemisissa ilman kritiikkiä ei jääneet myöskään Saamelaiskäräjät, sillä prosessin koettiin olevan erityisen vääräaikainen, kun saamelaisten oikeuksia koko ajan vain heikennetään. Myös nimitys ”Saamelaisten asioita koskeva sovintoprosessi” herätti ajatuksia siitä, että onko kaiken tämän tarkoitus vain saada anteeksiäntoa. (Juuso 2018, 198–202.) Myöhemmin alettiin käyttää nimitystä Saamelaisten totuus- ja sovintoprosessi. Myös Helga West on kritisoinut mekanismia, sillä perinteisesti niitä on käytetty silloin, kun tietoa on käytössä vähän ja se on sirpaleista. Näin ei kuitenkaan saamelaisten kohdalla ole. Sen riskinä on se, että se vain rasittaa ennestään tutkimuksella rasiitettuja saamelaisia ja kysyy ”Kuinka totuus- ja sovintokomission loppuraportti eroaa muista valtion tilaamista selvityksistä?”. (West 2020.)

Osana Suomen valtion ja saamelaisten välisen totuus- ja sovintoprosessia Suomessa avattiin psykososiaalisen tuen yksikkö Uvjj - Uvjä - Uvja. Se aloitti toimintansa kesällä 2022. Uvja tukee totuus- ja sovintokomission työtä ja sen tarkoituksena on tarjota saamelaisen kulttuurin mukaisia ja saamenkielisiä matalan kynnyksen mielenterveyspalveluja. Uvja on ottanut aktiivisen roolin sosiaalisessa mediassa ja sen päivitykset ovat usein kiinni ajankohtaisissa aiheissa ja sikäli myös olleet mukana tunnepuheessa sosiaalisessa mediassa.

3 TUNNEPUHEEN DISKURSSIT

Syksyllä 2022 Saamelaiskärjälakiehdotuksen käsittelyyn, sen viivästyttämiseen, julkiseen keskusteluun sekä poliittiseen ja hallinnolliseen päätöksentekoon liittyvät asiat saivat keskusteluun osallistuneet saamelaiset tuomaan esiin prosessiin liittyviä tunteita. Keskustelijat kertoivat tunteistaan ja kuvailivat niitä keskustelun avauksissaan, eli loivat keskusteluun tunnedomeenin.

Saamelaisten tuottamilla (sosiaalisen median) sisällöillä oli iso rooli liittyen keskusteluun saamelaiskärjäläistä. Sosiaalisen median päivitykset osallistuivat useisiin erilaisiin keskusteluihin ja toimivat keskusteluiden aloittajana. Löysin keskustelusta kolme eri diskurssia, jotka olen jakanut seuraavasti:

4. Tunnepuhe ymmärryksen rakentajana
5. Informaatiota antavat päivitykset
6. Yhteisöllisyyden rakentaminen ja korostaminen

Tunnepuhe ymmärryksen rakentajana on kategoria, jossa tuomalla esiin tunteita, merkittiin tärkeitä tapahtumia saamelaiskärjälain käsittelyn ympärillä sekä luotiin ymmärrystä siitä, miksi tämä tapahtuma on tärkeä. Tunnepuhe ymmärryksen rakentajana toimii myös vaikutuspyrkimyksellisenä, sillä sen sivujuonne on tuoda ymmärrettäväksi sitä, miksi lakimuutoksella on niin suuri arvo.

Informaatiota antavissa päivityksissä sekä annettiin perustason Päivityksissä, joissa pyrittiin antamaan informaatiota niille, jotka eivät keskustelua tunne riittävästi aloitettiin hyvin perustiedosta, eli tuotiin esiin esimerkiksi se, mikä saamelaiskärjälaki on ja mitä sen uudistaminen tarkoittaisi ja mitä asioita nykyisessä ehdotuksessa muutettaisiin. Tätä perusteltiin esim. YK:n rotusyrjintäkomitean päätöksellä ja muulla kansainvälisellä oikeudella. Keskustelussa nostettiin myös esiin Suomen valtion ja saamelaisten traumaattinen suhde.

Saamelaiskärjälain uudistamisen tarpeen esiin nostaminen näytti luovan tai tuovan esille vastareaktion, jossa saamelaisiin alkoi kohdistua rasismia, vihapuhetta, sekä muuta toksista puhetta. Tämä sisältää sekä helposti tunnistettavan saamelaisiin kohdistuvan

vihan sekä tarkoituksellisesti levitettävän disinformaation, jolla keskustelua lain ympärillä pyrittiin hämärtämään, esimerkiksi väittämällä uuden lain jättävän ulkopuolelle esimerkiksi asuntolasukupolven niiltä osin kuin he ovat tämän vuoksi menettäneet saamen kielen. Julkisen keskustelun jatkuessa informaation jakaminen keskittyikin disinformaation korjaamiseen,

Yhteisöllisyyden rakentaminen ja korostaminen -luvussa käsittelen saamelaisten sosiaaliseen mediaan tuottaman tunnepuheen niitä puhetapoja, joilla rakennetaan ja korostetaan saamelaisten yhteisöllisyyttä ja kansaisuutta.

3.1 Tunnepuhe ymmärryksen rakentajana

Tunnepuhe liitettiin yhteiskunnallisiin tapahtumiin. Tunnepuhe ymmärryksen rakentajana on kategoria, jossa tuomalla esiin tunteita, merkittiin tärkeitä tapahtumia saamelaiskäräjälain käsittelyn ympärillä sekä luotiin ymmärrystä siitä, miksi tämä tapahtuma on tärkeä. Tunnepuhe ymmärryksen rakentajana toimii myös vaikutuspyrkimyksellisenä, sillä sen sivujuonne on tuoda ymmärrettäväksi sitä, miksi lakimuutoksella on niin suuri arvo.

Saamelaiskäräjälain käsittely nousi esiin saamelaisten puheissa ja sosiaalisen median kirjoituksissa lokakuussa 2022. Lain uudistaminen oli kirjattu hallitusohjelmaan, mutta sen käsittelyä ei ollut aloitettu, vaikka hallituskauden päättyessä aika oli käymässä vähiin. Saamelaiset, sosiaalisessa mediassa muutoinkin aktiivisesti näkyvillä olevat ihmiset, itse nostivat lakia näkyville sosiaalisen median päivityksin ja mielipidekirjoituksin luoden eduskunnalle painetta ottaa saamelaiskäräjälaki käsittelyyn.

Euronews julkaisi 27.10.2022 artikkelin otsikolla ”Finland PM Sanna Marin 'doesn't care about human rights for Sámi people' as reforms likely to fail”. Artikkelissa haastateltiin Saamelaiskäräjien silloista puheenjohtajaa Tuomas Aslak Juusoa, ja taustoitettiin Saamelaiskäräjälain uudistamisen hankaluutta ja Keskustapuolueen roolia siinä tässä hankaluudessa. Artikkelissa Saamelaiskäräjien puheenjohtaja Tuomas Aslak Juuso kommentoi artikkelissa olevan hyvin hämmäntävää, että laki ei vaikuta etenevän pääministerin lupauksista huolimatta (Mac Dougall 2022).

Kaksi päivää Euronewsin saamelaiskäräjäläistä kirjoittaman artikkelin jälkeen 29.10.2022, pääministeri Sanna Marin pyysi anteeksi saamelaiskäräjälain etenemättömyyttä Ykkösaamussa: *Olen valtavan surullinen siitä, ette me emme ole voineet vielä antaa tätä lainsäädäntöä. Mielestäni tämä on keskeisimpiä ihmisoikeuskysymyksiä Suomessa ja ilman muuta tämä kysymys pitäisi pystyä ratkomaan.* (Mäntysalo 2022). Tässä lausunnossaan Sanna Marin käyttää tunnepuhetta painottaakseen sitä, että saamelaiskäräjälain uudistaminen ja saamelaisten aseman parantaminen on hänelle tärkeä asia.

Marraskuussa Keskustapuolueen ministerit pöytäsivät saamelaiskäräjälakiehdotuksen pöydälle ensin 3.11.2022 sekä myöhemmin 10.11.2022. Toisen pöytäämisen jälkeen oikeusministeri Anna-Maja Henriksson kertoi tekevänsä töitä sen eteen, että lakiesitys voitaisiin antaa seuraavalla viikolla. (Happonen & Tammela 2022.) Sosiaalisessa mediassa Keskustan toimintaa pidettiin ajan pelaamisena ja toisen pöytäämisen jälkeen todettiin, että toiminta ei ollut yllätys, vaikka vähän pettymystä ilmassa onkin (IS06).

Psykososiaalisen tuen yksikkö Uvjj - Uvjä – Uvja muistutteli itsestään sosiaalisessa mediassa silloin, kun saamelaiskäräjälakiesityksen käsittelyn käänneet ovat herättäneet paljon tunteita. 10.11.2022 toisen pöytäämisen jälkeen Uvja muistutti itsestä huolehtimisen tärkeydestä osuvasti.

Kollektiivinen huoli voi horjuttaa omaa arkipäiväistä jaksamista. Epävarmoinakin aikoina me olemme täällä, välitämme. Älä jää yksin ♡

Sinulla voi olla kova halu kuunnella. Tukea. Huolehtia. Puhua. Toimia. Yksin ei tarvitse kantaa huolta omasta ja muidenkin jaksamisesta. Me olemme täällä ja kuuntelemme. (Saamelaisen psykososiaalisen tuen yksikkö Uvja 2022.)

Suoma Sámi Nuorat järjesti mielenosoituksen saamelaiskäräjälain uudistamisen puolesta 17.11.2022. Mielenosoitus alkoi vain hetkiä sen jälkeen, kun hallitus oli antanut eduskunnalle esityksensä saamelaiskäräjälain uudistamiseksi. Myös Helsingin Sanomien artikkelissa kuvataan tunteita, joita saamelaiskäräjälakiesityksen matka käsiteltäväksi on aiheuttanut: *”Tavallaan tunnelma on tosi energinen ja toivoa herättävä. Mutta samalla tämä on surullinen ja turhauttava asia.”* (Oksanen 2022).

Mielenosoituksen ja tunneilmaisun koettiin olevan osasy s siihen, että saamelaiskäräjälaki eteni eduskunnan käsittelyyn. Päivityksissä tunteiden koettiin olevan voimakkaita ja niiden avoimen ilmaisun ajateltiin olevan väkevä vaikuttamisen väline rasismia, disinformaatiota ja sortavia toimia vastaan ja niiden ilmaisun ajateltiin jopa vaikuttaneen siihen, että saamelaiskäräjälaki nousi eduskunnan käsittelyyn (IP33).

Samana päivänä mielenosoituksen kanssa Keskusta järjesti keskustelutilaisuuden otsikolla Tarvitaan oikeudenmukainen saamelaiskäräjälaki. Puhujina tilaisuudessa toimivat Markus Lohi, Katri Kulmuni, Mikko Kinnunen ja Mikko Kärnä. Saamelaisia puhujina ei ollut. Keskustan tilaisuus koettiin yleisesti rassistisena ja satuttavana ja siihen reagoitiin voimakkaasti. Sen koettiin tarkoituksellisesti levittävän valheita ja pyrkivän siihen, että saamelaiskäräjälakia ei saataisi uudistettua.

Pääsimme seuraamaan oikein eturivistä sitä, kuinka epätotuudenmukaisia ja tarkoitushakuisia väitteitä esitettiin. (IP01)

Helmikuussa kansallispäivänä ja sen jälkeen perustuslakivaliokunnan käsittelyn hitaus aiheutti epätoivoa ja jopa kateutta niitä kohtaan, jotka eivät ole mukana edistämässä saamelaiskäräjälakia (IS25). Myös valiokuntakuulemiset herättivät tunteita, niiden koettiin antavan tilaa sellaisille suomalaisille, jotka ajavat äänestysluettelon oikeudettomasti hamuavien asiaa (IP03).

Helmikuun lähestyessä loppuaan moni herätti kiittämään saamelaisten yhteisön ulkopuolelta saamaa tukea. Tätä tukea kuvattiin korvaamattomaksi ja sen koettiin antavan toivoa tulevaisuudesta (IS27). Toisaalta kaikki eivät olleet vaikuttuneita suomalaisilta saatuun tukeen: ”Olen suoraan sanottuna pettynyt suomalaisten passiivisuuteen ” (IS35).

Näissä kahdessa erisävyisessä päivityksessä huomataan eri ihmisten tapaan tulkita maailmaa, liittyvät erot: siinä, missä toiselle suomalaisten apu on tuntunut suurelta asialta, on se toisen mielestä täysin riittämätöntä. Usein asioita tulkitaan ennakko-odotusten kautta (esim. Robson 2022), joten luultavasti pettynyt henkilö oli ajatellut suomalaisilta tulevan tuen olevan suurempaa ja IS27 ei välttämättä ole olettanut saavansa minkäänlaista tukea, jolloin tuen määrä yllätti positiivisesti. Toisaalta sillä, miten tilannetta kuvataan,

voi olla merkitystä sen kannalta, miten tukea voi tulevaisuudessa odottaa saavansa, joten toinen näistä henkilöistä on voinut valita sanansa edesauttaen sitä, että tuki tulevaisuudessakin olisi todennäköistä.

Laki saamelaiskäräjistä kaatui Perustuslakivaliokuntaan 24.2.2023. Perustuslakivaliokunta äänesti asiasta ja päättyi äänin 9–7 sille kannalle, että mietintöä asiasta ei anneta. Perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja Johanna Ojala-Niemelä syytti tilanteesta käsittelylle varatun ajan vähyyttä (Sundman, Aaltonen, Keski-Heikkilä. 2023). Saamelaisnäkökulmasta ajan vähyyden syyttäminen tuntui absurdilta:

Olen hyvin pettynyt. Saamelaiskäräjälain lakiesitys kaatui perustuslakivaliokunnassa, sillä he kokivat, etteivät ehdi saattaa valmiiksi mietintöä tällä aikataululla ja asian käsittely siten lopetettiin. Erikoista sinänsä, sillä Timosen toimikunnan mietintö on ollut valmis jo pari vuotta. (IP30)

Perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja Johanna Ojala-Niemelä twiittasi X:ssä (ent. Twitter) 24.2.2023: *Olen pahoillani siitä, että #saamelaiskäräjälaki kaatui tänään perustuslakivaliokunnassa. SDP pitää erittäin tärkeänä saamelaisten aseman edistämistä Suomen ja Euroopan ainoana alkuperäiskansana.* Myös pääministeri Sanna Marin välitti pahoittelunsa jo samana päivänä. Heidän anteeksipyyntönsä ei vakuuttanut keskusteluun osallistuneita.

En usko yhteenkään demarin olevan anteeksipyyntöineen vilpittön. (IS41)

Mietinnöstä äänestettäessä SDP:n valiokuntajäsen oli poissa, eikä kumpikaan SDP:n varajäsenistä ollut paikalla. Vajausta paikkasi keskustan varajäsen Markus Lohi, joka on suhtautunut avoimen kriittisesti saamelaiskäräjälain uudistukseen, kuten myös perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja Ojala-Niemelä. Toinen SDP:n varajäsenistä kertoi saaneensa puheenjohtajalta väärän aikataulun äänestyksen aikataulusta, minkä vuoksi ei ollut päässyt paikalle. (De Fresnes, Kangas & STT 2023.) Tämä tapahtuma tulkittiin tahalliseksi yritykseksi estää saamelaiskäräjälaki ja pettymystä kohdistettiin erityisesti Sosiaalidemokraatteihin, joilta oli odotettu ihmisoikeusmyönteisempää toimintaa siitakin huolimatta, että myös heidän riveistään osa poliitikoista oli saamelaiskäräjälakiuudistuskriittisiä ihan avoimesti.

Keskellä tätä kaikkea mietin, miten demarit ovat olleet edesauttamassa tätä kaikkea syrjintää. (IS39)

Ajatus tahallisuudesta on näkynyt keskustelussa voimakkaasti koko saamelaiskäräjälain uudistamispyrkimyksen ajan. Keskustan pöytäamisiin suhtauduttiin kriittisesti, samaten perustuslakivaliokunnan lausunnon viipyminen ja lopulta se, kuinka lausunnon teon esti selitysten mukaan ”ajan loppuminen”, erityisesti, kun jo marraskuussa perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja on epäillyt ajan loppuvan kesken asian käsittelyssä (De Fresnes 2022). Päivityksessä IS45 epäillään, että lain kaatumisen tiedetään kyllä olevan saamelaisille raju takaisku ja sen takia juuri toimitaan näin.

Tänäänkin mietin, ymmärtävätkö he lainkaan, kuinka syvästi satuttavaa, nöyryyttävää ja traumatisoivaa saamelaisille on saamelaiskäräjälain kaatuminen? Ja samalla olen varma, että kyllä ne tietävät ja toimivat näin juuri siksi. (IS46)

Odotuttamisen voidaankin katsoa olevan yksi sorron muoto, mikä on tuttu toimintatapa alkuperäiskansojen parissa laajemminkin: oikeuksia pidetään tärkeinä, mutta mitään ei oikein ota tapahtuakseen. Vaikka toiveikkuus on siis lisääntynyt alkuperäiskansojen ja valtioiden välillä, ei oikeuksien tunnustamisten prosessit juuri etene (Lindroth & Sinevaara-Niskanen 2022.)

Saamelaiskäräjälain kaaduttua perustuslakivaliokunnassa saamelaisen psykososiaalisen tuen yksikkö Uvja kehotti ihmisiä etsimään tukea itselleen ja kertoi kommentoissa tulewansa mielellään yhteisötapaamisiin (Saamelaisen psykososiaalisen tuen yksikkö Uvja 2022). Tämä kummunee siitä sosiaalisessa mediassa selkeästi esillä olleesta ilmiöstä, jossa useat saamelaiset toivat ilmi suunnatonta väsymystä sekä itsessään, että muissa, kun oikeuksien loukkaukset tuntuvat loputtomilta ja kaikkeen tulisi olla laittaa panoksia, vaikka omakin elämä (työt, opiskelut, vapaa-aika, läheiset ihmiset jne.) odottaa elämistä. (esim. IP27).

3.2 Informaatiota antavat päivitykset

Suomalaiset tietävät saamelaisista melko vähän. Niin vähän, että Euroopan neuvoston rasismien ja suvaitsemattomuuden vastainen komitea on kehottanut Suomea lisäämään

saamelaisia koskevaa tietoa Suomessa (ECRI 2019). Jopa suomalaisissa oppikirjoissa annettu kuva saamelaisista on vähäinen ja osin jopa virheellinen (Miettunen 2020). Saamelaistiedon puute johtaa helposti siihen, että oikea tieto korvautuu stereotyyppioilla, mikä näkyy jopa “saamelaisen arkkityypistä” poikkeavan saamelaisen etnisyyden kyseenalaistamisena (Länsman 2021, 37). Valtaväestön odotus saada opetusta saamelaisuudesta läpäisee yhteiskunnan: nuoresta saamelaisesta kertova sarja saa kritiikkiä siitä, että saamelaisuus ei näy siinä riittävästi (Iltasanomat 2021) ja saamelaisen taiteen odotetaan ensin selittävän ja paikantavan itsensä ennen kuin se voi vain olla (West, 2023). Tässä valossa on lähes väistämätöntä, että saamelainen paikkaa tiedon puutetta myös sosiaalisessa mediassa. (Hagelin 2022, 36).

Tunnepuheen kautta myös pyrittiin myös perustelemaan saamelaiskäräjälain merkitystä. Tässä päivityksessä käytetään yhteisön vahvuutta kuvaavia kielikuvia ja toisaalta myös yksityiskohtaisesti kuvataan sitä, millainen merkitys näennäisesti äänestysoikeuteen liittyvällä lailla on. Tämä myös erottaa puhettavan siitä, miten lakia vastustavat ihmiset puhuvat laista pelkästään äänestysoikeuden ja vallan diskurssissa.

Vaikka me olemmekin todella vahvoja, emme me yksin pysty puolustamaan itseämme ja kulttuuriamme tässä valtiossa, jossa yhäkin meitä pyritään assimiloimaan. IP16

Tässä tunnepuhetta koskevassa aineistossa tiedon antamiseen vaikutti liittyvän kolmenlaista puhetta. Turhautuminen, toisten⁵ tunteiden suojeleminen sekä kiitollisuus. Useissa päivityksissä näkyy turhautuminen siihen, kuinka informaation antaminen tulee aloittaa aina hyvin perustason tiedosta: mikä on alkuperäiskansa, ketä ovat saamelaiset, mitä saamelaiskäräjälaki määrittää ja mihin sen muuttaminen tähtää. Turhautumisen ohessa usea kuitenkin muisti tuoda esille, että tietovaje ei ole yksilön vika, vaan yhteiskunnan ja koululaitoksen. Tämä onkin viisas tekniikka, sillä ihmisen on helpompi ottaa vastaan uutta tietoa, kun ei koe, että häntä syytetään tiedon puutteesta. Tämä korostunut yhteiskunnan rakenteen esiin tuominen toimii kahdella edullisella tavalla: se suojelee toisten tunteita ja samalla tuo rakenteellisen epäreiluuden helposti ymmärrettäväksi myös sellaiselle, joka ei tätä ole joutunut aiemmin miettimään.

---

⁵ Käytän ilmaisua ‘toinen’ kuvaamaan yksilöä, joka ei kuulu ‘meihin’, eli saamelaisiin.

Kun saamelaiskäräjälaki sai tilaa mediassa, alkoi vihapuhe nousta ja sosiaalisessa mediassa tuli tarve kommentoida vihapuhetta, oikoa väärää informaatiota sekä tukea niitä saamelaisia, jotka erityisesti joutuivat vihapuheen kohteeksi. Vihapuheen ja hiljentämisyritysten kohteeksi joutuminen ei ole uusi ilmiö, vaan julkisuudessa esiintyvät saamelaiset usein jo tietävät joutuvansa kohteeksi ja valmistautuvat siihen etukäteen (Näkkäläjärvi 2021, 85–87). Toisaalta suurta näkyvyyttä myös vältellään, jotta vihapuheen kohteeksi ei jouduttaisi (Hagelin 2022, 34.) Vihapuheen levittämisen motiivin arveltiin olevan hajaannuttaminen sekä stereotyypin vahvistaminen.

Disinformaation tavoitteena on repiä saamen kansaa erilleen ja ylläpitää mielikuvia keskenään riitelevistä saamelaisista. (IP08)

Myös Pirita Näkkäläjärvi (2017, 25–27) tunnistaa stereotypian vaikutuksen sananvapauteen ja kutsuu sitä nimityksellä alistaminen. Mainittu stereotypia riitelevistä saamelaisista on yksi niistä, joilla pyritään luomaan ja vahvistamaan kuvaa saamelaisista vajavaisina ottamaan kantaa itseään koskeviin asioihin.

Vihapuhe on tarkoituksestaan riippumatta toiminut osaltaan uuvuttajana. Kun faktapohjaista tietoa on hyvin vähän, se tuo tilaa sille, että kaikki tieto on samanarvoista, tarkoittaa se myös sitä, että esille tulevaan epätoteen informaatioon tulee tarttua viipymättä ja käyttää siihen aikaa, jotta se olisi vastaamassa kysymyksiin ja toivottavasti hiukan estämässä haitallisen informaation leviämistä. Ja uupuneita moni olikin:

Tänään olen uupunut. (IP04)

Tänään väsymys näkyy itkuna, jolle ei tunnu löytyvän pohjaa (IS01)

Jotain väsymyksen kokemuksen yleisyydestä kertoo se, että hakiessani litterointitiedostosta hakusanalla ”väsy”, sain tulokseksi 15 osumaa. Väsymyksen erottaa uupumuksesta oikeastaan vain sen kesto: siinä missä väsymys menee ohi muutamilla hyvillä yönillä, on uupumuksesta toipuminen hitaampaa.

Vihapuhetta ei tunnistettu ja podettu ainoastaan sosiaalisessa mediassa, vaan siitä puhuttiin myös muussa mediassa. Ylen uutisessa tuotiin esiin huoli saamelaisnuorista, joihin vihapuheen lisääntymisen katsotaan erityisesti vaikuttavan. Suoran väkivaltaisen sisällön lisäksi vihapuhetta vastaanottaneiden saamelaisten etnisyyttä on kyseenalaistettu. Dosentti ja yliopiston lehtori Tapio Nykänen arvioi vihapuheen pyrkimyksen olevan saamelaisten hiljentäminen. (Tammela & Koskinen 2022.) Aineisossa tunnistettiin ääneen puhumisen riskit, ja se, että olemalla esillä voi asettaa itsensä alttiiksi vihapuheelle.

Puhuessamme julkisesti, tulemme samalla maalittaneeksi itsemme. IP13

Kieltäytymällä olemasta näkymättöminä, tulemme samalla esiin kohteeksi rasismille ja väkivallalle ja kaikille niille keinoille, millä meitä pyritään hiljentämään ja joilla itsemääräämisoikeuttamme yritetään rajoittaa. IP14

Saamelaiskeskustelun traumatisoivan luonteen tunnisti myös oikeusministeri Anna-Maja Henriksson: ”*Saamelaisiin kohdistuva vihapuhe on valitettavasti myös ajankohtainen aihe. Suomessa saamelaiskäräjälain pitkään jatkunut epäselvä tilanne on ollut vaikea erityisesti nuorille saamelaisille. Meillä on itsetutkiskelun paikka, jos monet nuoret kokevat lakiuudistuksesta käydyn keskustelun lähes traumatisoivana.*” (Oikeusministeriö, 2023). Saamelaisiin kohdistuvaa vihapuhetta ovat vastustaneet niin ministerit kuin saamelaiskäräjien puheenjohtajatkin (Hofstad Helleland, et al. 2022), Suomen saamelaiskäräjien puheenjohtajisto (Saamelaiskäräjät 2022) sekä Arkkipiispa Luoma sekä Oulun piispa Keskitalo (Luoma & Keskitalo 2022). Näistä ulostuloista huolimatta vihapuheen on koettu edelleen lisääntyneen (Tammela & Koskinen 2022.).

Saamelaisiin kohdistunut rasismi ei kuitenkaan ole mikään uusi ilmiö, jo vuonna 2019 Euroopan neuvoston rasismien ja suvaitsemattomuuden vastainen komitea (ECRI) on tuonut esille sen, että saamelaiset joutuvat kohtaamaan jokapäiväisessä elämässään rasismia, mikä voi aiheuttaa varovaisuutta kulttuurin ilmentämisessä julkisesti ja jopa etnisyytensä piilottamista (ECRI 2019, 18).

Saamelaisten kohtaama vihapuhe ei kohdistu pelkästään saamelaisiin ihmisiin, vaan se sisältää myös disinformaatiota, jolla on tarkoitus tuottaa haittaa saamelaisille. Inarin kunta lausui saamelaiskärjäesityksestä tammikuussa 2022 verraten jo ensimmäisessä

kappaleessa saamelaisalueen tilannetta esimerkiksi Lähi-Idän tilanteeseen ja antaa ymmärtää, kuinka saamelaiskäräjälain muutos tarkoittaisi yhdenvertaisuuden murenemistä Suomessa ja etenkin saamelaisalueella (Inarin kunta 2023: 1–2). Ei saamelaisten oikeusaseman vahvistamisen vastustaminen mikään uusi asia ole. Vuonna 1995 saamelaisten oikeuksia vastustettiin argumentoimalla, kuinka saamelaiskäräjälaki on ”Pohjois-Lapin reservaatien rotuerottelu- ja alempiarvoisen väestön pakkosiirtolaki” sekä ”sortolaki” (Lehtola 2015, 39; Lehtola 2005, 147). 2010-luvulla Enontekiön kunnanhallituksen puheenjohtaja Sari Keskitalo maalaili uhkakuvia sotatilasta tilanteesta, jossa ILO-sopimus ratifioitaisiin Suomessa (Lehtola 2015, 53).

Inarin kunnan lausunto tyrmistyi monia ja sitä pidettiin avoimen saamelaisvihamielisenä ja siihen reagoitiin kirjoittamalla kannanotto, jonka allekirjoitti 128 nykyistä ja entistä inarilaista. Kannanotossa kuvailtiin sitä, että allekirjoittaneet ovat järkyttyneitä lausunnosta ja miten se on saanut olon tuntumaan epämukavalta ja turvattomalta.

3.3 Yhteisöllisyyden rakentaminen ja korostaminen

Sähköiset viestimet ovat edesauttaneet saamelaisuuden yhteistunteen kasvua (Lehtola 1997, 92). Sosiaalisessa mediassa toimiville saamelaisille yhteisöllisyys onkin tärkeä osa sosiaalisessa mediassa toimimista ja heille on tärkeää sekä luoda sisältöä saamelaisille, että saada omalta yhteisöltä palautetta siitä (Hagelin 2022, 31–32).

Yhteisöllisyyttä tuotiin esiin kiitoksien. Tällä haluttiin tehdä näkyväksi arvostus muita ja muiden tekemää työtä kohtaan. Vaikutustyön koettiin olevan työn tekemistä yhteisölle ja siten merkityksellistä jokaiselle saamelaiselle. Ja erityistä kiitollisuutta osoittivat he, joiden työpanos oli jossain muualla kuin vaikuttamistyössä, kuten tässäkin päivytyksessä.

Olen äärimmäisen kiitollinen jokaiselle saamelaiselle, joka tekee tällä hetkellä kovasti töitä, että meillä olisi tulevaisuudessakin oma poliittinen elin. (IS16)

Yhteisöllisyyden lisäksi kiitollisia oltiin kulttuurista, elinkeinoista, saamen kielestä, saamenkäsitöistä ja luonnosta. Myös solidaarisuus ja joukkovoima sai kiitosta päivytyksissä. Merkityksellistä oli myös yhteisten kokemusten jakaminen ja se, ettei

toiselle saamelaiselle tarvitse erikseen selittää sitä, mitä on kokenut, kuten päivityksessä IP05 todetaan.

Sitä ei uskokaan, kuinka merkityksellistä ja rakkaudellista on se, kun ei tarvitse selittää itseään tai yrittää muiden vuoksi skarpata. IP05

Saamelainen tosiaan usein joutuu selittämään saamelaisuutta, ja samojen, helposti löydettävissä olevien faktojen toistaminen tuntuu turhalta ja vie aikaa, kun se alkaa toistua (Leukumaavaara 2017, 57–60). Selittäminen nimittäin ei jää pelkästään sosiaaliseen mediaan vaan sillä joudutaan paikkaamaan myös laiskaa journalismia (Sorjanen 2017). Vaikka vaikuttaminen ja tiedon jakaminen onkin ollut tärkeä osa vaikuttamista, voi valistamisen paine koitua yksilölle raskaaksi kokemukseksi. Tästä väsymyksestä on puhunut mm. Helga West (2018 ja 2021) ja Petra Laiti (2019). Vaikka Westin kritiikki kohdistuu ensisijaisesti tutkimuksen tekemiseen ja Laitin näkökulma on aktivistin, on ilmiö tuttu ainakin saamelaisten kansallispäivän läheisyydessä, kun erilaiset tahot hakevat saamelaisia kertomaan itsestään ja kansastaan.

Yhteisöllisyyttä tuotiin esille voimakkaasti erityisesti silloin, kun saamelaisiin kohdistuva vihapuhe pyrkii hajottamaan rivejä. Kun väite riitaisista saamelaisista on ottanut tuulta alleen, on muodostunut ensisijaisen tärkeäksi tiivistää rivejä ja osoittaa tukea sekä pitää yhtä.

Saamelaisessa yhteisössä tunnistettiin se, kuinka traumatisoivaa saamelaiskäräjälain käsittely eduskunnassa voisi olla. Ensisijaisesti tätä lähestyttiin muita koskevan huolen kautta ja haluttiin muiden saamelaisten muistavan sen, että heidän on ok asettaa rajat sille, mitä elämässään jaksavat. Tämä tuntuu ristiriitaiselta, sillä usein näistä varoituksista huolimatta ja kirjoittajien kokemuksista huolimatta, heidän oma toimintansa vaikutti tässä mielessä rajattomalta. Ihan kuin tämä sama valinnanvapaus ja oikeus rajojen ylläpitoon ei koskisi heitä itseään.

Lähetekeskustelusta voi tulla raskas. Muistathan, että sinulla ole mitään velvollisuutta seurata sitä, mikäli se vaikuttaa sinuun negatiivisesti. (IS2)

Saamelaiskäräjälain merkitystä varsinkin lapsille tuotiin esiin, sillä katsottiin, että vaikuttamistyötä tehdään nimenomaan sen vuoksi, että lapsilla olisi parempi tulevaisuus.

Tähän puhetapaan liittyy myös ansa, sillä samalla luodaan mielikuva siitä, että Suomi, jossa lakia ei ole uudistettu, on heille huonompi paikka elää. Usein näihin puhetapoihin liittyy myös aiheellinen pelko siitä, miten yhteiskunnassa lisääntynyt vihapuhe vaikuttaa nuoriin. Tässä mielipidekirjoituksessa saamelaisäidit puhuivat saamelaiskäräjälain uudistamisen puolesta ja pelkäsivät sitä, mitä lain uudistamatta jättämisen ja sen antama poliittinen viesti, tarkoittaisivat lapsille ja nuorille.

Kun saamelaislapset ja -nuoret lukevat, näkevät ja kuulevat, kuinka aikuiset halveeraavat, mitätöivät ja vääristelevät heidän kansaansa ja oikeuksiinsa liittyviä asioita, he eivät uskalla tai halua tuoda esille omaa saamelaista identiteettiään, eivätkä he välttämättä halua osallistua julkiseen keskusteluun. –, etteivät suomalaiset päättäjät vielääkään pidä heitä ja heidän oikeuksiaan minkään arvoisina, saamelaisviha normalisoituu yhteiskunnassamme, ja saamme jälleen uuden traumatisoituneen saamelaissukupolvien ketjuumme. Vihan ja häirinnän kokemukset sekä pettymys päättäjiin vaikuttavat myös kielteisesti saamen kieliin ja saamelaisen kulttuurin kehittämiseen, joiden tilanne on jo haavoittuva. (Kiprianoff & Morottaja 2023.)

Keskustelun vaikutus nuoriin ei näkynyt pelkästään saamelaisten keskinäisissä keskusteluissa, vaan myös julkisessa keskustelussa tuotiin esiin huoli saamelaisnuorista (esim. Tammela 2022), joihin vihapuheen lisääntymisen katsotaan suoraan vaikuttavan. Saamelaiskeskustelun traumatisoivan luonteen tunnisti myös oikeusministeri Anna-Maja Henriksson: ”*Saamelaisiin kohdistuva vihapuhe on valitettavasti myös ajankohtainen aihe. Suomessa saamelaiskäräjälain pitkään jatkunut epäselvä tilanne on ollut vaikea erityisesti nuorille saamelaisille. Meillä on itsetutkiskelun paikka, jos monet nuoret kokevat lakiuudistuksesta käydyin keskustelun lähes traumatisoivana.*” (Oikeusministeriö, 2023.)

Yleisesti sosiaalinen vastuu kohdistui tuleviin sukupolviin ja toivoon siitä, että heillä olisi paremmin. Kun puhutaan siitä, ettei tarvitsisi traumatisoitua *enää*, se jättää sanomatta sen, että sukupolvet ennen tätä ovat traumatisoituneet tästä keskustelusta ja se on heille hankala asia.

Toivon, että vuonna 2024 saamelaisten kansallispäivänä meillä olisi voimassa laki, joka oikeasti tunnustaa oikeutemme. Näin saamelaislapset ja -nuoret voisivat kasvaa ilman traumaa. IP04)

Saamelaiskäräjälain uudistamista pidetään välttämättömänä sille, että saamelaisten itsehallintoelin pysyy saamelaisena. Nykyisessä laissa oleva mahdollisuus päästä ehdolle ja äänestämään Saamelaiskäräjävaaleissa ns. lappalaispykälän avulla voi potentiaalisesti päästää Saamelaiskäräjille hyvinkin pitkään suomalaisessa kulttuurissa kasvaneita ihmisiä. On esitetty erilaisia arvioita siitä, kauanko nykyisellä lailla voidaan turvata Saamelaiskäräjien saamelaisuus, ja nämä arviot syystäkin pelottavat, minkä vuoksi lain uudistamisen koetaan olevan välttämätöntä mahdollisimman pian. Tähän viitataan myös IS29 päivityksessä, jossa korostetaan sitä, että lain uudistamiselle on viimeiset hetket.

Tämän enempää me ei voida odottaa (IS29)

Samasta asiasta puhui myös Suvi West Valtion tiedonjulkistamispalkinnon kiitospuheessaan 13.9.2022. *”Mikäli lakimuutosta ei tehdä, saamelaiskäräjillä on pian enemmistö suomalaisia päättämässä saamelaisten asioista ja meidän ainoa poliittinen elin vallataan lopullisesti. Silloin ei ole enää mitään ja ketään, joka puohustaisi saamelaiskulttuuria ja Saamenmaan maata ja vettä”.*

Tietoa Uvjan toiminnasta ja sen sosiaalisen median päivityksiä jaettiin sosiaalisessa mediassa, kun tunnistettiin tapahtuvan jotain sellaista, mikä voi yksilölle olla traumaattista. Uvjan toiminta alkoi vain muutamia kuukausia ennen kuin saamelaiskäräjälakiesitystä lobattiin ja se vietiin Eduskuntaan. Eli vain hiukan ennen kuin sosiaalisen median keskustelussa alkoi näkyä myös tarve psykososiaaliselle tuelle. On vaikeaa arvioida, olisiko Uvjan toiminnan aloittaminen luonut niin paljon turvaa, että se olisi ollut osaltaan mahdollistamassa tunteiden avoimempaa ilmaisua. Uvjan toimintaa kuitenkin kiiteltiin sosiaalisen median päivityksissä muistuttaen siitä, kuinka on Uvjan olemassaolo on tärkeää ja että kaikilla on mahdollisuus ja riittävän hyvä syy olla siihen yhteydessä. (esim. IS10). Myös ohjaamalla läheisiä ihmisiä kohti apua, kannetaan vastuuta yhteisöstä ja halutaan kertoa, että vaikka se oma asia tuntuisikin pieneltä siihen verrattuna, mitä toiset kantavat, on se silti riittävän suuri asia siihen, että voisi hakea apua.

Yhteisössä on myös voimaa ja vaikka saamelaiskäräjälain kaatumisesta puhuttiin dramaattisin sanankääntein, oli myös selvää, että saamelaisyhteisö ei tulisi luovuttamaan lain uudistuspyrkimysten suhteen, vaikka lain kaatumisen päivänä puhuttiin dramaattisin sanankääntein, haluttiin myös luoda toivoa siitä, että vaikka sinä päivänä olisikin hankala

olla, on osa edelleen valmiita taistelemaan lain ja saamelaisten uudistamisen puolesta. Tämä päivitys oikeastaan tiivistää kaiken: se on lupaus itselle ja kaikille saamelaisille olla edelleen mukana taistelemassa lain puolesta. Se on myös lupaus suomalaiselle yhteiskunnalle siitä, että meitä ei pysty lannistamaan. Sitkeällä, kun tarkoitetaan usein sellaista, joka tietää päämääränsä ja on valmis työskentelemään sen eteen sekä valmis yrittämään uudelleen, koska...

-- me olemme kansana niin sitkeitä. (IS30)

4 TUNTEET JA NIIDEN KOKIJAT

Mediassa saamelaisten tunnepuheelle yleisemminkin on vain vähän tilaa ja sekin tila, mitä sille on tarjolla, supistetaan helposti ”närkästymiseksi” (Näkkäljärvi 2016), ”uhriutumiseksi” ja ”mielensä pahoittajiksi” (Mattanen, T. 2017, 82). Vaikka media on tätä toisintanut viime vuosina vähemmän, ei tämä närkästyneen saamelaisen stereotypia ole vieläkään vierasta ja esimerkiksi kritiikki on herkästi kehystetty tunteenpurkaukseksi (Länsman 2021, 26–28, 53–54). Kun tila puhua tunteista on kapea, se jättää diskursseihin sopimattomat tunteet näkymättömiin, minkä lisäksi se vääristää myös tunteiden, ulkopuolelta tulevaa, tulkintaa. Tämä näkyy siinä, kuinka näiden muutaman puhettavan alle tulee niputetuksi myös saamelaisen esittämä kritiikki sekä suru ja jopa pelko. Tämä sama mielensä pahoittamisen retoriikka tulee esiin myös Petra Laitin blogissa, jossa hän julkaisee nimettömänä pysyvän saamelaisen kertomuksen kokemuksestaan työyhteisössä: ” *Vasta-argumenttia en voi esittää, koska se olisi mielensäpahoittamista. En voi taukoa kesken jättää ja poistua kuuntelemasta minua repiviä lauseita, koska se olisi mielensäpahoittamista* (Laiti. 2019b).

Suurin osa tallentamastani aineistosta on sellaista, jonka keskustelu ei näy muille kuin henkilölle itselleen. Tein kuitenkin havainnon Facebook- ja Instagrampäivityksissä: Vaikka kommenttikentässä olisi kymmeniä kommentteja, ne eivät varsinaisesti jatka aloitettua tunnekeskustelua, vaan kommenttien sisältö on pikemminkin aloittajaa kannustavaa. Hagelinin pro gradun haastatteluissa on myös käynyt ilmi, että hyvät ja hedelmälliset keskustelut käydään usein nimenomaan yksityisviestein (Hagelin 2022, 49). On siis mahdollista, että myös tässä kontekstissa keskustelu käydään muiden katseilta suojassa. Tämä voi johtua esimerkiksi siitä, että aloittajan tunteille halutaan antaa tilaa tai siitä, että (julkinen) tunnepuhe ei muille välttämättä ole luontevaa.

Keräämäni aineiston kieli on pääosin suomen kieli. Kaikkien saamelaisten vahvin kieli ei useinkaan ole saamenkieli ja sikäli monen kohdalla kielivalinta on itsestään selvä. Kuitenkin suomeksi kommunikoiivat myös he, joiden tiedän muulloin käyttävän mieluusti sosiaalisen median päivityksissään suomea. Tämä mielestäni antaa vihjeen siitä, että kielivalinta on tehty arvioiden merkityksellistä yleisöä ja tässä viestit ovat suurelta osin suunnattu suomalaisille.

4.1 Tunteiden kokijat

Saamelaisessa yhteiskunnassa edelleen ihannoidaan pärjäämistä (Rasmus 2008, 94–96) ja asuntolasukupolven jälkeläisille ei liene sosiaalistunut mallia tunteista puhumiseen. Miehillä paine hallita tunteita on kaksinkertainen, sillä miehiin kohdistuu myös sukupuoleen kohdistuva paine hallita tunteita (Táiwò 2020, 9–10). Vaikka ilmapiiri miesten tunteiden osoittamista kohtaan onkin vähitellen muuttunut sallivampaan suuntaan (Robinson, Anderson & White 2018, 104), tunteiden erityisen hyvää hallintaa ja hillitsemistä pidetään edelleen miehelle sopivana käytöksenä ja se vaikuttaa laajasti tulkintaan esimerkiksi ihmisen (miehen) älykkyydestä (Hess David & Hareli, 2016). Myös se, että tunteiden ilmaiseminen liitetään nimenomaan feminiinisyyteen, vaikuttaa siihen, että pojat eivät ilmaise tunteitaan kovinkaan avoimesti, sillä yhdistyminen feminiiniseen herättää epäilyksiä tämän maskuliinisuudesta. (Martino 1999, 244; Jokinen 2000, 206–207).

Saamelaiskäräjälakiuudistuksen liittyvässä tunnepuheessa on tunnistettavissa se, että tunteista puhuminen julkisessa tilassa on naisten toimintaa. Miesten rooli jää marginaaliseksi. Tunnepuhe vaikuttaa olevan nimenomaan nuorten, alle 35-vuotiaiden naisten luomaa.

Naiset siis ovat niitä, jotka ovat tuoneet äänensä kuuluville sosiaalisen median päivityksissä. Ja naiset ovat niitä, jotka ovat toimineet kansalaisaktiiveina pyrkimyksensä saada saamelaiskäräjälaki uudistetuksi. Leena Mattasen tekemässä pro gradussa (2016, 49) tehdään huomio, että Queering Sápmi -teoksen haastatteluissa miehen normiksi muodostuu poronhoitajuus. Toinen miesten edustavuuden vähyyttä selittävä tekijä on se, kuinka saamelaisyhteisössä kuvataan ihannoivan kovuutta ja siihen sopivaa miehen kuvaa (Mattanen, L. 2016, 51–52).

Petra Laiti (2019c) tuo esiin, että varsinkin julkiseen keskusteluun osallistuvat, etniseen vähemmistöön kuuluvat naiset saavan osakseen rumaa kohtelua julkisessa keskustelussa. Tätä kestääkseen tarvitsee olla luonteeltaan luja ja järkkymätön, mitä myös aktivismissa

ihannoidaan. Tämä ihanne tuntuu olevan sisäänrakennettuna saamelaiseen ihmiseen. IS43 kuvaa ensin pettymyksen ja surun tunteitaan, mutta haluaa tuoda esille sen, että kaikesta ”heikkouden” osoituksista huolimatta on edelleen vahva.

Haluan näyttää, että minua ette murra! (IS43)

Sosiaalisen median tunnepuheessa tunteiden kokijana olivat paitsi yksilöt (minä) mutta myös yhteisö. Osa tunteista tuotiin esille ”meidän tunteinamme”. Enemmän kuin yhteisenä kokemuksena kuitenkin puhutaan tunteista jaettuna kokemuksena, joka yleistetään koskemaan kaikkia tai suurta osaa saamelaisista. Varsinkin surun, pettymyksen ja epätoivon tunteet tuotiin helposti esille meidän tunteenamme. Kyse voi olla siitä, että toisten⁶ on vaikeaa ymmärtää saamelaiskäräjälain merkitystä saamelaisille ja sikäli surun ja pettymyksen tunteiden esiin tuominen voi tuntua oudoksuttavalta, tuomalla esiin sen, että kyseessä on useiden ihmisten tunne, on helpompi tuoda se esille ja se toimii ikään kuin tunteen oikeuttajana.

Kaikki ovat väsyneitä, turtuneita ja pettyneitä. (IS4)

Kertomalla sen, kuinka *kaikki* ovat väsyneitä, viesti korostuu: tämä ei ole pelkästään yksittäisen ihmisen kokemus, vaan hän on tästä niin varma, että uskaltaa sanoa tunteen koskevan kaikkia.

Jos tätä lakia ei käsitellä, se on meille selkeä viesti siitä, että meillä ei ole tässä yhteiskunnassa arvoa. (IS3)

Puhuttaessa meidän tunteistamme ja yhteisön tunteista yhteisö subjektisoidaan ja siitä luodaan vähän kuin elävä ja tunteva. (Ahmed 2018, 25–26). Usein tähän puhetapaan on vaikuttanut kirjoittajan asemoiminen itsensä ”meihin”, eli tässä kansan ja yhteisön sisälle. ”*Me*” vaikutti usein olevan myös loppu, väsynyt ja uupunut ja sen jaksamisen puolesta pelotti.

Yhteisönä me olemme aivan loppu (IS18).

---

⁶ Heidän, jotka tietävät saamelaiskäräjälain uudistuksen merkityksestä vähemmän tai johon lakiuudistus ei suoranaisesti koske

Pelkään meidän jaksamisemme puolesta (IS31).

Kuka sitten lopulta on tuo ”me”? Kirjoittaja itse, hänen läheisensä, vai haluttiinko tällä tehdä vielä laajempi yleistys siitä, kenelle saamelaiskäräjälaki on merkityksellinen.

4.2 Koetut tunteet

Paul Ekmanin teorian mukaan on olemassa seitsemän universaalia perustunnetta: viha, pelko, yllättyneisyys, ilo, suru, inho ja halveksunta. (Ekman 2024). Tunneteorioita on useita, mutta useimmat niistä pitävät ainakin vihaa ja surua perustunteina.

Nostan tässä esiin erityisesti vihan, surun ja pelon tunteita, sillä ne nousivat aineistossani erityisesti esiin. Tunteiden jaottelussa olen käyttänyt apunani Katja Myllyviidan Tunneratasta (2016, 26 %), sillä erilaisten tunneilmaisujen jaottelu muutaman perustunteen alle ei ole välttämättä helppoa.

Vihan tunteen herättää usein toisen ihmisen toiminta tai uhka siitä. Viha nousee siitä, kun oikeuksia rikotaan ja syntyy tarve puolustautua. Vihan tunnetta voikin käyttää apuna, kun on tarve pyrkiä muutoksen ja vaikuttamiseen. Mikäli vihan tunne tulee tunnistetuksi se aiheuttaa lähes automaattisesti toisessa ihmisessä sen, että hän alkaa kiinnittää huomiota vihaiseen henkilöön, se siis toimii herättäjänä. (Myllyviita 2016, 55 %.) Mikäli vihan tunteeseen yhdistetään tarkka ja taidokas kommunikaatio, tulee tunteen ilmaisusta hyvin vaikuttavaa (Myllyviita 2016, 54–55 %).

Saamelaiskäräjälain kaatuessa kaikkia tunteita pidettiin sallittuina, olipa ne sitten mitä tahansa, vihaa tai katkeruutta (IS38). Tunteita kuvattiin sosiaalisessa mediassa korostaen niiden voimakkuutta.

Olo on sanoin kuvaamattoman vihainen (IP30).

Joissain päivityksissä kuvattiin vihan tunnetta niin voimakkaana, että se aiheutti jopa ruumiillisia tuntemuksia. Korostamalla tunteiden voimakkuutta, korostetaan myös asian

tärkeyttä yksilölle. Kun viha tuntuu kehossa voimakkaasti, lienee syytä olettaa, että tämä ihminen kokee tullessa voimakkaasti väärin kohdelluksi. Ja siitähän tässä on kyse, saamelaiskäräjälain kaatumisessa.

Olen niin vihainen, että tärisen IS35

Olen tämän aineiston äärellä ajatellut, että viha on aktiivinen tunne, joka kutsuu toimimaan ja tekemään muutosta. Se saa löytämään voimia silloin, kun niitä muutoin olisi vähän. Tämä päivitys sijoittuu ajallisesti helmikuun loppupuolelle, eli siihen aikaan, kun aika perustuslakivaliokunnan mietinnölle oikeasti alkoi olla jo loppumassa, se silti kehotti vielä pyrkimään vaikuttamaan ja yrittämään viimeiseen asti toimia siten, että saamelaiskäräjälaki etenisi. Se myös lupasi jaksaa seuraavankin uudistuspyrkimyksen, jos siihen mennään.

Jos saamelaiskäräjälakia ei nyt uudisteta, niin se vie viimeisetkin rippeet saamen kansan luottamuksesta Suomen valtiota ja eduskuntaa kohtaan (IS30).

Samaa taistelutahtoa ja vahvuutta tuotiin ilmi myös muissa päivityksissä. Vihaa enemmän aineistossa kuitenkin kuvattiin surun ja pettymyksen tunteita, varsinkin lain kaatuessa. Saamelaiskäräjälakiesityksen kaatuminen oli suuri pettymys sosiaalisessa mediassa tunteita jakaneiden kesken. Se oli jopa niin syvä, että usko Suomalaiseen poliittiseen järjestelmään sai kolauksen, kuten päivityksessä IS42 todetaan.

En juuri nyt kykene lainkaan luottamaan poliittiseen järjestelmäämme. (IS42)

Pettymyksen täytyy tosiaan olla syvä, että se vaikuttaa siihen, kuinka valtiota ja sen valtaa käyttävien ihmisten toimintaa tulkitaan. Toki saamelaisyhteiskunnassa epäluottamus valtiota kohtaan ei ole mitenkään uusi ilmiö, vaan se tuli esiin myös Sovintoprosessin kuulemisissa (Juuso 2018, 201–202).

Pettymyksen syvyyttä on helppo ymmärtää, kun asettaa tunteen kontekstiin. Monet heistä, jotka ovat tuoneet esiin tunteitaan sosiaalisessa mediassa aiheen tiimoilta ovat niitä

samoja, jotka ovat laittaneet paljon omaa aikaansa ja jaksamistaan siihen, että saamelaiskäräjälaki saataisiin uudistettua.

Aikaa on ollut tälläkin hallituksella. Me sen sijaan olemme laittaneet elämämme pauselle ja vain odottaneet. (IP18)

Pelon tunteen tarkoitus on johdattaa ihminen suojaan uhalta. On loogista tuntea huolta siitä, mitä tuleva sukupolvi joutuu kokemaan tulevaisuudessa. Lapset ja vanhemmat usein pelkäävät samoja asioita paitsi sen vuoksi, että genetiikka vaikuttaa siihen, mutta myös siksi, että heidät kasvatetaan siihen samaan pelkoon. (Myllyviita 2016, 77–78 %).

Huolipuhe nivoutuu yhteen sen vastuun kanssa, jota käsittelin tarkemmin luvussa. 3.3. Huolta kohdistetaan yleisesti muihin saamelaisiin ja erityisesti tuleviin sukupolviin ja heidän kokemuksiinsa tulevaisuudessa.

Kansallispäivää varjostaa huoli tulevaisuudesta, jossa saamelaisilla ei edelleenkään ole oikeuksia ja suru siitä, mitä se tarkoittaa lapsillemme (IP04)

Samaan keskusteluun kuuluu myös huolipuhe muiden jaksamisesta. Kun huomioidaan se, että tämänkin päivityksen kirjoittaja on itsekin saamelainen, tuntuu erikoiselta puhua olevansa huolissaan saamelaisista. Joko tässä on kyse siitä, että halutaan tuoda esiin omaa pärjäämistään tai sitten tämän takana on piilotettu viesti siitä, kuinka kirjoittaja onkin huolissaan myös omasta jaksamisestaan.

Viime aikoina minua on varjostanut tavallistakin suurempi huoli siitä, jaksavatko saamelaiset, (IP27)

Näissä tulee mielestäni myös esiin se, miten saamelaisnaisilla on voimakas velvollisuudentunto yhteisöä ja kulttuuria kohtaan, mikä tulee esille myös Katteluksen pro gradussa (2024, 55–50). Kova huoli kummunee esiin siitä, kuinka voimakkaasti toivottaisiin ja haluttaisiin tehdä maailmasta parempi jälkipolville.

Syvää pettymystä tuodaan esille myös maalaamalla ensin kuvaa toivosta, jonka feministihallitus on saamelaisille luonut ja sitten siitä, kuinka syvä arvottomuuden kokemus tulee siitä, kun tulee petetyksi sellaisen instanssin toimesta, jonka oli ajatellut olevan omalla puolella, kuten tässä päivityksessä tuodaan esille.

tämä arvottomuuden tunne on se perintö, jonka feministihallitus meille jättää. (IS4)

5 PÄÄTELMÄT

Tutkin pro gradu -työssäni saamelaisten nuorten aikuisten tuottamaa, saamelaiskäräjälakiuudistusehdotuksen käsittelyn aikaista, sosiaalisen median tunnepuhetta sisältävää keskustelua lokakuun 2022 ja maaliskuun 2023 välisenä aikana. Tutkimusaineistooni kuuluu 102 sosiaalisen median keskustelun avausta Instagramissa ja Facebookissa. Kaikki käsittelemäni päivitykset ovat olleet kerätessä julkisia. Ajankohta rajautui luontevasti siten, että lokakuussa 2022 saamelaiskäräjälain käsittelyyn nostamisen viimeisten mahdollisten hetkien tullessa julkinen keskustelu aiheesta sosiaalisessa mediassa alkoi näkyä isosti ja saamelaiskäräjälakiehdotuksen kaaduttua julkinen tunnepuhe melko nopeasti tyrehtyi maaliskuulle 2023 tultaessa.

Aiemmissä tutkimuksissa saamelaisten on todettu käyttävän sosiaalista mediaa informaation jakamiseen sekä yhteisöllisyyden luomiseen ja ylläpitämiseen. Tässä pro gradussa tuon näiden oheen esimerkin sosiaalisen median käyttämisestä vaikuttamiseen. Lisäksi saamelaisten tunteita on mediassa kuvattu varsin supistuneesti, lähes pelkän mielensä pahoittamisen ja riitaisuuden diskurssin lävitse. Tässä pro gradussa tuon esille sosiaalisen tunnepuheen erilaisia sävyjä ja tunnekuvauksia, sellaisia mitä perinteinen media on jättänyt huomiotta.

Pro gradu -tutkielmassani etsin aineistosta vastausta kysymykseen mitkä tapahtumat provosoivat tunnepuheen tuottamista sosiaaliseen mediaan? Aineistostani oli löydettävissä liitoskohtia saamelaiskäräjälakiesityksen erilaisiin tapahtumiin, kuten sen kaatumiseen tai Keskustapuolueen keskustelutilaisuuteen sekä yksittäisten poliittisten henkilöiden toimintaan sekä aiheeseen liittyvään uutisointiin.

Toisessa tutkimuskysymyksessäni pohdin, minkälaisia diskursseja tunnepuheesta on löydettävissä. Jaottelin tunnepuhetta sisältävät sosiaalisen median päivityksiä kolmeen eri kategoriaan, jotka olivat 1) tunnepuhe ymmärryksen rakentajana, 2) informaatiota antavat päivitykset sekä 3) yhteisöllisyyden luominen ja korostaminen.

Tunnepuhe ymmärryksen rakentajana sisältää päivitykset, joissa tehdään saamelaiskäräjälain uudistamiseen liittyvistä tapahtumista ymmärrettäviä reagoimalla

niihin ja selittämällä niihin. Tämän puhettavan sisään mahtuu myös vaikutusyrkimyksellisiä, sillä täällä selitetään tunteita avuksi käyttäen sitä, miksi lain uudistaminen on tärkeää ja mikä lakiehdotuksen käsittelyssä tuntuu väärältä.

Informaatioaiheiset päivitykset alkoivat aluksi jakamalla perustason tietoa saamelaisista ja saamelaisista sekä siitä, mitä saamelaiskäräjälaki määrittelee ja mistä sen uudistamisyrkimyksessä on kyse. Kun saamelaiskäräjälaki alkoi saada enemmän mediatilaa, muuttui informaation antamisen tarve selkeästi toisenlaiseksi ja tällöin sosiaalisen median päivityksissäkin keskityttiin disinformaation korjaamiseen.

Kolmantena diskurssina aineistossani nousi esille yhteisöllisyyden luominen ja performoiminen. Tällä tarkoitan niitä puhetapoja, jolla luodaan yhteisöllisyyttä sekä tuodaan sitä näkyville. Erityisen tärkeää yhteisöllisyyden esiin tuominen oli tilanteissa, joissa yhteisön jäsenet joutuivat vihapuheen kohteeksi tai ”riitaiset saamelaiset”-puhetapa nousi esille enemmän. Sosiaalinen media näyttäytyi tässäkin pro gradu -tutkielmassa olevan tärkeä yhteisöllisyyden luomisen ja esiintuomisen väline.

Kolmannen tutkimuskysymyksenäni kautta tarkastelin, ketkä puhuvat tunteista – ja minkälaisista tunteista? Tunnepuhetta sosiaaliseen mediaan tuottivat erityisesti alle 40-vuotiaat naiset, jotka kuvasivat itseään myös tunteiden kokijoina. Tässä aineistossa tunteiden kokijaksi määriteltiin kirjoittajan itsensä lisäksi ”me”, ”yhteisö” ja ”saamelaiset”. Eli tunteet olivat paitsi henkilökohtaisia, myös jaettuja ja yhteisiä.

Etsin aineistostani myös sitä, minkälaisia tunteita ja miten niitä kuvataan. Aineistossa kuvattiin monia tunteita, mutta erityisesti esiin nousivat vihan tunteet sekä surun ja pelon tunteet. Vihan tunne houkuttelee toimimaan ja se luo energiaa silloinkin, kun jaksaminen muutoin on koetuksella. Pelon tunteet kuvattiin usein yhteisön ja lasten ja nuorten kautta huolena heidän tulevaisuudestaan.

Keskusteluun osallistuneet ihmiset toivat esille myös laajasti omia kokemuksiaan siitä, miten julkinen saamelaisia koskettava puhe heihin vaikuttaa. Moni kuvasi kohdanneensa voimakasta, etnisiteetistä johtuvaa, vihaa, jopa sellaisella tasolla, että heillä on ollut huoli omasta ja läheistensä turvallisuudesta. Osa koki, että viha kohdistui heihin sen vuoksi, että he ovat näkyvillä. Tunnepuhetta sosiaalisen mediaan lisänneet ihmiset kuvasivat

julkisen keskustelun saamelaiskäräjälain uudistamispyrkimyksen ympärillä vaikuttaneen heihin monin tavoin.

Kaiken kaikkiaan saamelaisten sosiaaliseen mediaan tuottama tunnepuhe monipuolista stereotypistä kuvaa saamelaisista riitaisina tai pahoittamassa mielensä. Lisäksi kuvatut tunteet inhimillistivät saamelaisia, ja vahvistivat mielikuvaa siitä, että vihapuheenkin kohteena on ihan oikea, tunteva ihminen. Johon kohdistuvat sanat voivat oikeasti satuttaa.

Yhteiskunnalliset konfliktit aiheuttavat kaiken asiakeskustelun ja vihapuheen ja riitelyn ohella myös tunnekokemuksia, jotka useimmiten näyttäytyvät vain privaateissa konteksteissa. Tätä olen pyrkinyt kuvaamaan tähän pro gradu -tutkielmaani.

Saamelaiskäräjälakiesityksen käsittelyn aikana lakia puolustavat saamelaiset käyttivät monenlaisia vaikuttamisen keinoja sosiaalisessa mediassa, näiden tarkempi tutkiminen voisi olla mielekästä. Sosiaalisen median osalta mielenkiintoinen tutkimuksen aihe voisi olla myös tämän tai jonkin muun ajanjakson meemit⁷ ja se, miten meemeillä kuvataan todellisuutta sekä pyritään vaikuttamaan sosiaalisessa mediassa. Näitä meemejä tehdään saamelaisyhteiskunnassa ajankohtaisiin asioihin jonkin verran.

Lisätutkimusta mielestäni voisi tehdä siitä, kuinka tunnepuheen lisäksi sukupuolittuneen vaikuttaa myös ajankohtaisten aiheiden jakaminen sosiaalisessa mediassa, eli sosiaalisen median vaikuttaminen. Tässäkin miesten tuottamat sisällöt vaikuttavat olevan aliedustettuina. Aihe kuitenkin kaipaa lisätutkimusta ja mittavamman aineison, jotta sitä olisi mielekästä tarkastella syvällisemmin.

Aineistossani jonkun verran vilahtelevat myös selviytymismekanismit, joilla saamelaiset kuvaavat helpottavansa oloaan vaikeissa tilanteissa. Tällaisiksi selviytymisen keinoiksi kuvataan esimerkiksi luontoa ja yhteisöllisyyttä. Mielestäni olisi kiinnostavaa tutkimuksessa perehtyä näihin selviytymisen mekanismeihin laajemminkin.

---

⁷ Meemillä tarkoitetaan internetilmiötä, eli asiaa, joka leviää nopeasti internetissä. Meemit voivat olla esimerkiksi kuvia, videoita tai mitä tahansa muuta. Tässä meemillä viitataan erityisesti kuvallisiin meemeihin.

LÄHTEET

TUTKIMUSAINEISTO

Instagramin ja Facebookin tunnepuhetta käsittelevät aloitukset 1.10.2022–15.3.2023.
Hävitetty 21.5.2024.

ELEKTRONISET LÄHTEET

Aikio, A. K. (2022). *Uusi trauma*. Kide - Lapin yliopiston tiede- ja taidelehti, 2022(2).
Haettu osoitteesta https://issuu.com/ulapland/docs/kide_2_2022_issuu. Viitattu 18.1.2023

Burrows, E. (2016). *Revitalising Indigenous Resistance and Dissent through Online Media*. IAFOR Journal of Media, Communication & Film, 3(1). Haettu osoitteesta <https://doi.org/10.22492/ijmcf.3.1.08>. Viitattu 13.5.2024

Carlson, B. & Ryan, F. (2015). *It's like going to a cemetery and lighting a candle: Aboriginal Australians, sorry business and social media*. AlterNative: an international journal of indigenous peoples, 11(3). Haettu osoitteesta <https://ro.uow.edu.au/lhapapers/2410/>. Viitattu 13.5.2024

Carlson, B., Jones, L. V., Harris, M., Quezada, N., & Frazer, R. (2017). *Trauma, shared recognition and Indigenous resistance on social media*. Australasian Journal of Information Systems, 21, 1-18. <https://doi.org/10.3127/ajis.v21i0.1570>, <https://doi.org/10.3127/ajis.v21i0.1570>. Viitattu 13.5.2024.

De Fresnes, T. (2022) *Saamelaiskäräjälaki eteni eduskuntaan vaikka keskusta vastusti – lain kohtalo on opposition käsissä*. Yleisradio. Haettu osoitteesta <https://yle.fi/a/3-12678151>. Viitattu 8.5.2024

De Fresnes, T., Kangas, L.& STT. (2023) *Perustuslakivaliokunnan varajäsen kertoo saaneensa väärää tietoa saamelaiskäräjälain äänestyksen ajankohdasta – puheenjohtaja kertoo nyt, mitä tapahtui*. Yleisradio. Haettu osoitteesta: <https://yle.fi/a/74-20019785>. Viitattu 9.4.2024.

- Duarte, M. E. (2017) *Connected Activism: Indigenous Uses of Social Media for Shaping Political Change*. Australasian Journal of Information Systems, 21, Vol. 21. Haettu osoitteesta <https://journal.acs.org.au/index.php/ajis/article/view/1525>. Viitattu 8.4.2024.
- Ekman, P (2024) *Are facial expressions universal?*. Verkkosivu. Haettu osoitteesta <https://www.paulekman.com/resources/universal-facial-expressions/>. Viitattu 12.5.2024.
- ECRI (2019). *Ecri report on Finland* (fifth monitoring cycle). Council of Europe. European Commissions against Racism and Intolerance. Haettu osoitteesta <https://rm.coe.int/fifth-report-on-finland/1680972fa7>. Viitattu 6.5.2024.
- Hagelin, A. (2022) *Saamelaisia kokemuksia sosiaalisessa mediassa: Jälkikoloniaali feministinen teema-analyysi saamelaisvaikuttajien haastattelusta*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin Yliopisto. Haettu osoitteesta <https://helda.helsinki.fi/items/67571908-3703-4792-a855-89d5a866a50b>. Viitattu 13.5.2024
- HE 274/2022: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi saamelaiskäräjistä annetun lain ja rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamisesta. (2022). Haettu osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2022/20220274.pdf>. Viitattu 13.5.2024.
- Happonen, P. & Tammela, L. (2022). *Keskusta esti jälleen saamelaiskäräjälain etenemisen eduskuntaan – oikeusministeri Henriksson: Laki pyritään saamaan ensi viikolla eduskuntaan*. Yleisradio. Haettu osoitteesta <https://yle.fi/a/3-12676437>. Viitattu 20.4.2024.
- Hess, U., David, S.& Hareli, S. (2016). *Emotional restraint is good for men only: The influence of emotional restraint on perceptions of competence*. Emotion, 2(16), 208–213. Haettu osoitteesta: <https://doi.org/10.1037/emo0000125>. Viitattu 8.4.2024
- Hofstad Helleland, L., Lind, A., Henriksson, A.-M., Keskitalo, A., Nutti, O. & Juuso, T. A. (2022). *Saamelaisiin kohdistuvaa uhkailua ja vihaa vastaan on taisteltava!* Haettu osoitteesta <https://oikeusministerio.fi/documents/1410853/4735105/Ministereiden+ja+puheenjohtajien+julkilausuma+saamelaisiin+kohdistuvan+vihan+vastustamisesta>.

[pdf/74ce93ea-fccf-2a10-50e8-873ac045d975/Ministereiden+ja+puheenjohtajien+julkilausuma+saamelaisiin+kohdistu](https://www.saamicouncil.net/news-archive/menetmmek-saamelaiskrjt). Viitattu 5.2.2023.

Holmberg, A. (2022) Menetämmekö saamelaiskäräjät? - Kuinka suomalaiset romuttavat kulttuuri-itsehallintoamme. Haettu osoitteesta <https://www.saamicouncil.net/news-archive/menetmmek-saamelaiskrjt>. Viitattu 13.5.2024.

Idänpään-Heikkilä, A. (2022). *Naisiin kohdistuva sukupuolistunut digitaalinen väkivalta -esimerkinä vihapuhe ja maalittaminen*. Pro gradu. Helsingin yliopisto. Haettu osoitteesta <https://helda.helsinki.fi/items/1e1a7d9c-b9d8-42b5-9ef7-9b75954dcf96>. Viitattu 13.5.2024.

Iltasanomat. (2021). *Miisa Nuorgamin elämästä kertova sarja kuohuttaa somessa – näin Yle vastaa*. Iltasanomat. Haettu osoitteesta <https://www.is.fi/viihde/art-2000008210546.html>. Viitattu 20.4.2024.

Inarin kunta (2023) *Inarin kunnan lausunto hallituksen esityksestä laiksi saamelaiskäräjistä annetun lain muuttamisesta*. Päivätty 25.1.2023. Diaarinumero 30/00.04.00/2023 Haettu osoitteesta <https://www.inari.fi/media/tiedostot-2023/hallinto/inarin-kunnan-lausunto-hallituksen-esityksesta-laiksi-saamelaiskarajista-annetun-lain-muuttamisesta.pdf>. Viitattu 16.10.2023.

Junka-Aikio, L. (2018). *Indigenous Culture Jamming: Suohpanterror and the Articulation of Sami Political Community*. Journal of Aesthetics & Culture. Haettu osoitteesta <https://oulurepo.oulu.fi/handle/10024/25491>. Viitattu 13.5.2024.

Juuso, A. K. (2018). *Saamelaisten asioita koskeva sovintoprosessi. Kuulemisraportti*. Valtioneuvoston kanslia. Haettu osoitteesta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161165>. Viitattu 25.11.2023.

Kattelus, J. (2024) Yksilön toimijuus ja yhteisöllinen velvollisuus. Tutkimus Helsingin Sanomissa käytetyistä kehyksistä saamelaisnaisten mediarepresentaatiossa vuosina 2021–2022. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto. Haettu osoitteesta <https://oulurepo.oulu.fi/handle/10024/48400>. Viitattu 14.5.2024.

- Laiti, P. (2019a) *Mitä opin vähemmistöaktivismista vuonna 2018*. Blogikirjoitus. Haettu osoitteesta <https://petralaiti.com/2019/01/03/mita-opin-vahemmistoaktivismista-vuonna/>. Viitattu 6.5.2024
- Laiti, P. (2019b). *Retoriikka vähemmistön vastuusta ”omistaan” on väärässä*. Blogikirjoitus. Haettu osoitteesta <https://petralaiti.com/2019/01/10/retoriikka-vahemmistojen-vastuusta-omistaan-on-vaarassa/> . Viitattu 6.5.2024.
- Laiti, P. (2019c). *Mutta entä nyt?* Blogikirjoitus. Haettu osoitteesta <https://petralaiti.com/2019/09/16/mutta-enta-nyt/>. Viitattu 6.5.2024.
- Leukumaavaara, J. (2017). *Behind the Scenes: Encounters between Sámi interviewees and Finnish Journalists*. Master's Thesis. Sámi allaskuvla. Haettu osoitteesta <https://samas.brage.unit.no/samas-xmlui/handle/11250/2788726>. Viitattu 22.4.2024.
- Lietsala, K.& Sirkkunen, E. (2008). *Social media. Introduction to the tools and processes of participatory economy*. Tampereen yliopisto. Haettu osoitteesta <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/65560>. Viitattu 22.4.2024.
- Lindgren, S. & Cocq, C. (2017). *Turning the inside out: Social media and the broadcasting of indigenous discourse*. Sage Journals, 32(2). Haettu osoitteesta <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0267323116674112>. Viitattu 22.4.2024.
- Luoma, T.& Keskitalo, J. (2022). *Saamelaisiin kohdistuvan vihapuheen on loputtava*. Haettu osoitteesta <https://www.arkkipiispa.fi/kirjoitukset/saamelaisiin-kohdistuvan-vihapuheen-on-loputtava/>. Viitattu 22.9.2023.
- Länsman, M.-E. (2021). *Dynaaminen saamelaiskulttuuri ja saamelaisten oikeudet: saamelaisuuden kehykset saamelaisnaisista kertovissa lehtiartikkeleissa Helsingin Sanomissa vuosina 2016–2019*. Pro gradu. Oulun yliopisto. Haettu osoitteesta <https://oulurepo oulu.fi/handle/10024/18104>. Viitattu 22.4.2024.
- Mac Dougall, D. (2022). *Finland PM Sanna Marin 'doesn't care about human rights for Sámi people' as reforms likely to fail*. Euronews. Haettu osoitteesta <https://www.euronews.com/my-europe/2022/10/27/finland-pm-sanna-marin-doesnt-care-about-human-rights-for-sami-people-as-reforms-likely-to>. Viitattu 18.11.2024.

- Marin, S. (2022). *Pääministeri Sanna Marinin puhe Saamelaiskäräjien vaalikauden juhlassa 17.6.2022*. Haettu osoitteesta <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/paaministeri-sanna-marinin-puhe-saamelaiskarajien-vaalikauden-juhlassa-17.6.2022> . Viitattu 22.4.2024.
- Martino, W. (1999). *Cool Boys', 'Party Animals', 'Squids' and 'Poofers': Interrogating the dynamics and politics of adolescent masculinities in school*. *British Journal of Sociology of Education*, 20(2), 239–263. Haettu osoitteesta: <https://doi.org/10.1080/0142569995434>. Viitattu 22.4.2024.
- Mattanen, L. (2016) ”Täytyy puhua enemmän, hiljaisuus ei ratkaise ongelmia” *Queer-saamelaisten hyvinvoinnin ja pärjäämisen edellytykset*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto. Haettu osoitteesta <https://oulurepo.oulu.fi/handle/10024/7465> . Viitattu 13.5.2024
- Mattanen, T. (2017). *Saamenpukua omivat puhetavat ja niiden vastadiskurssit epäaitoa saamenpukua käsittelevissä verkkokeskusteluissa*. Pro Gradu. Oulun Yliopisto. Haettu osoitteesta <https://oulurepo.oulu.fi/handle/10024/9625> . Viitattu 10.5.2024.
- MIELI (2021) *Tunteet suuntaavat ajatuksia ja toimintaa*. Helsinki: MIELI Suomen mielenterveys ry. Haettu osoitteesta <https://mieli.fi/vahvista-mielenterveyttasi/tunteet-ja-tunnetaidot/tunteet-suuntaavat-ajatuksia-ja-toimintaa/> . Viitattu 12.5.2024.
- Miettunen, T. (2020). *Saamelaistietoa vai puuttuvaa tietoa saamelaisista? - Selvitys saamelaistiedosta peruskoulun suomen- ja ruotsinkielisissä oppimateriaaleissa*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:29. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Haettu osoitteesta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162566> . Viitattu 22.4.2024.
- Myllyviita, K. (2016) *Tunne tunteesi*. [E-kirja]. Viitattu 12.5.2024. Bookbeat.
- Mäntysalo, J. (2022). *Marin: Pyydän saamelaisilta anteeksi*. Yleisradio. Haettu osoitteesta <https://yle.fi/a/3-12669986/64-3-117650> . Viitattu 22.4.2024.
- Nummenmaa, L. (2017). *Mistä puhumme, kun puhumme tunteista?* *Tieteessä tapahtuu*, 35(2), 35–39. Haettu osoitteesta <https://journal.fi/tt/article/view/61791> . Viitattu 22.4.2024.

- Nuorgam, E. (2022.). *Sanna Marinin feministihallitus on ollut pettymys monille vähemmistöille*. Kolumni. Yleisradio. Haettu osoitteesta <https://yle.fi/a/3-12611985> . Viitattu 22.4.2024.
- Näkkäläjärv, P. (2016). *Näkökulma: Närkästyneet saamelaiset otsikoissa*. Yleisradio. Haettu osoitteesta <https://yle.fi/a/3-8877876> . Viitattu 20.4.2024.
- Näkkäläjärv, P. (2017). *Threats to the Freedom of Speech of the Indigenous People Sámi in Finland*. MSc Dissertation. London School of Economics. Haettu osoitteesta <https://junka-aikio.net/wp-content/uploads/2019/08/N%C3%A4kk%C3%A4l%C3%A4j%C3%A4rvi-Pirita-2017-MScDissertation-1.pdf>. Viitattu 22.4.2024.
- Näkkäläjärv, P. (2019). *Hiljainen alkuperäiskansa on paras alkuperäiskansa*. Vapaa sana -kirjoitus. Suomen pen. Haettu osoitteesta <https://www.suomenpen.fi/pirita-nakkalajarvi-hiljainen-alkuperaiskansa-on-paras-alkuperaiskansa/> . Viitattu 21.4.2024.
- Oikeusministeriö. (2023). *Ministeri Henriksson ministerien ja saamelaiskäräjien puheenjohtajien tapaamisessa Ruotsissa*. Tiedote. Haettu osoitteesta <https://oikeusministerio.fi/-/ministeri-henriksson-ministerien-ja-saamelaiskarajien-puheenjohtajien-tapaamisessa-ruotsissa> . Viitattu 20.1.2023.
- Oksanen, R. (2022). *Saamelaisnuoret osoittivat mieltään: ”Päällimmäinen tunne on epäoikeudenmukaisuus”*. Helsingin Sanomat. Haettu osoitteesta <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000009203567.html> . Viitattu 7.4.2024.
- Paltto, A.-S. (2023). *Lappalaispykälä ja maankäyttöoikeudet hiertävät perustuslakivaliokunnassa – Saamelaiskäräjät ei anna periksi vaaliluetteloasiassa*. Yleisradio. Haettu osoitteesta <https://yle.fi/a/74-20019133> . Viitattu 7.9.2023
- Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma (2019). *Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta*. Haettu osoitteesta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161931> . Viitattu 6.5.2024.
- Robinson, S., Anderson, E. & White, A. (2018). *The Bromance: Undergraduate Male Friendships and the Expansion of Contemporary Homosocial Boundaries*. Sex

- Roles, 5(78), 94–106. Haettu osoitteesta <https://psycnet.apa.org/record/2017-19837-001>. Viitattu 22.4.2024.
- Saamelaisen psykososiaalisen tuen yksikkö Uvja. (2022). Instagram-päivitys. Haettu osoitteesta <https://www.instagram.com/p/CpCj2u1sgrd/> . Viitattu 22.4.2023
- Saamelaisen psykososiaalisen tuen yksikkö Uvja. (2022). Instagram-päivitys 10.11.2022. Haettu osoitteesta https://www.instagram.com/p/CkyBJXII7KA/?img_index=1 Viitattu 20.4.2024.
- Saamelaiskäräjät. (2022). *Saamelaiskäräjien puheenjohtajisto tuomitsee saamelaisiin kohdistuvan vihapuheen.* Haettu osoitteesta <https://samediggi.fi/ajankohtaista/saamelaiskarajien-puheenjohtajisto-tuomitsee-saamelaisiin-kohdistuvan-vihapuheen/>. Viitattu 7.9.2023
- Saamelaisten totuus- ja sovintokomissio. (2024) Ihmisoikeusasiantuntija: Sovinnon ja luottamuksen edellytykset valtion ja saamelaisten välillä ovat heikentyneet. Kutsu ja tiedote 13.5.2024. Haettu osoitteesta <https://sdtksk.fi/2024/05/13/ihmisoikeusasiantuntija-sovinnon-ja-luottamuksen-edellytykset-valtion-ja-saamelaisten-valilla-ovat-heikentyneet/>. Viitattu 16.5.2024.
- Sorjanen, T. (2017). *Lisää journalismia saamelaisjournalismiin.* Journalisti. Haettu osoitteesta <https://journalisti.fi/artikkelit/2017/11/lis-journalismia-saamelaisjournalismiin/>. Viitattu 22.4.2024.
- Suomen saamelaisnuoret ry. (2022). Instagram-päivitys 7.10.2022. Haettu osoitteesta <https://www.instagram.com/p/CjaKd6sNPaa/> . Viitattu 18.4.2024.
- Táiwò, O. O. (2020). *Stoicism (as Emotional Compression) Is Emotional Labor.* Feminist Philosophy Quarterly, 6(2). Haettu osoitteesta <https://doi.org/10.5206/fpq/2020.2.8217>. Viitattu 22.4.2024.
- Talentia. (2022). *Arki, arvot ja etiikka - Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet.* 3 painos. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Haettu osoitteesta <https://talentia.lukusali.fi/#/reader/4fb08bf6-d9e1-11ed-bdad-00155d64030a> . Viitattu 22.4.2024.

- Tammela, L.& Koskinen, V. (2022.). *Saamelaisiin kohdistuva vihapuhe räjähti somessa – kirjoitusten sisältö on usein väkivaltaista*. Yleisradio. Haettu osoitteesta <https://yle.fi/a/3-12680310> . Viitattu 15.3.2023.
- Valtioneuvosto. (2021.). *Saamelaisten totuus- ja sovintokomissio aloittaa työnsä Suomessa*. Haettu osoitteesta <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/saamelaisten-totuus-ja-sovintokomissio-aloittaa-tyonsa-suomessa> . Viitattu 14.9.2023.
- West, H. (2018) *Mitäs me väsyneet saamelaiset, maailman tutkituin kansa*. Blogikirjoitus. Haettu osoitteesta <https://helgawest.com/2018/11/09/mitas-me-vasyneet-saamelaiset-maailman-tutkituin-kansa/> . Viitattu 6.5.2024.
- West, H. (2020). *Puhe Ihmisoikeusliiton syyskokouksessa*. Haettu osoitteesta https://tuhat.helsinki.fi/ws/portalfiles/portal/159682206/Puheeni_Ihmisoikeusliiton_syyskokouksessa_HelgaWest.pdf . Viitattu 18.4.2024.
- West, H. (2023). *Suomalaisen yhteiskunnan tietovaje saamelaisista haittaa demokratiaa ja taidekriittikää. Kritiikki näkyy!* Haettu osoitteesta <https://www.kritiikkinakyy.fi/2023/06/suomalaisen-yhteiskunnan-tietovaje-saamelaisista-haittaa-demokratiaa-ja-taidekriittikaa/> . Viitattu 20.4.2024.’
- West, S. (2022) Valtion tiedonjulkistamispalkinnon kiitospuhe 13.9.2022
- Yhdenvertaisuusvaltuutettu. (n.d.). *Vihapuhe*. Haettu osoitteesta <https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/vihapuhe> . Viitattu 21.4.2024.

PAINETUT LÄHTEET

- Ahmed, S. (2018). *Tunteiden kulttuuripolitiikka*. Tampere: niin & näin.
- Aikio, A. (2010). *Suomen saamelaisten historiallinen erilliskehys*. Teoksessa K. Kokko (toim.), *Kysymyksiä saamelaisten oikeusasemasta*. Lapin yliopiston oikeustieteellisiä julkaisuja. Sarja B no30. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Alvesson, M. & Kärreman, D. (2011). *Decolonializing discourse: Critical reflections on organizational discourse analysis*. *Human Relations*, 64(9), 1121–1146.

- Aula, P., Matikainen, J. & Villi, M. (2006). *Verkko yhteiskunnallisena tilana*. Teoksessa P. Aula, J. Matikainen & M. Villi (Toim.), *Verkkoviestintäkirja* (9–21). Helsinki: Gaudeamus.
- Heikkilä, L., Miettunen, T. & Laiti-Hedemäki, E. (2019). *Saamelaisten vastavuoroinen arjen apu*. Teoksessa L. Heikkilä & E. & Laiti-Hedemäki, *Buorre eallin gávbogis - Saamelaisten hyvä elämä ja hyvinvointipalvelut kaupungissa* (167–184). Rovaniemi, Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Jokinen, A. (2000). *Panssaroitu maskuliinisuus: Mies, väkivalta ja kulttuuri*. Tampere University Press
- Juhila, K. & Suoninen, E. (1999). *Kymmenen kysymystä diskurssianalyysistä*. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen (Toim.), *Diskurssianalyysi liikkeessä* (233–252). Tampere: Vastapaino.
- Junka-Aikio, L. (2022). *Toxic Speech, political self-indigenization and the ethics and politics of critique. Notes from Finland*. Teoksessa S. Valkonen, A. Aikio, S. Alakorva & S.-M. Magga, *The Sámi World* (310–327). Lontoo, Routledge.
- Kiprianoff, M. & Morottaja, E. (2023). *Saamelaisäidit saamelaiskäräjälain puolesta*. Mielipidekirjoitus. Inarilainen 8.2.2023. Viitattu 22.4.2024.
- Kuokkanen, R. (2007). *Saamelaiset ja kolonialismin vaikutukset nykypäivänä*. Teoksessa J. Kuortti, M. Lehtonen & O. Lyötty, *Kolonialismin jäljet: keskustat, periferiat ja Suomi* (142–155). Helsinki: Gaudeamus.
- Kuokkanen, R. (2020). *Reconciliation as a Threat or Structural Change? The Truth and Reconciliation Process and Settler Colonial Policy Making in Finland*. *Human Rights Review*(21), 293-312.
- Laiti-Hedemäki, E., Heikkilä, L. & Miettunen, T. (2019). *Saamelaisten kokema syrjintä Suomessa*. Teoksessa L. Heikkilä, Laiti-Hedemäki & T. Miettunen (toim.), *Buorre eallin gávbogis: saamelaisten hyvä elämä ja hyvinvointipalvelut kaupungissa*. Lapin yliopisto.
- Lehtola, V.-P. (1997). *Saamelainen ääni: Saamen radio 1947–1997*. Helsinki: Yleisradio.

- Lehtola, V.-P. (2015). *Saamelaiskiista - Sortaako Suomi alkuperäiskansaansa?* Helsinki: Into Kustannus.
- Lindroth, M. & Sinevaara-Niskanen, H. (2022) *The Colonial Politics of Hope. Critical Junctures of Indigenous-State Relations.* New York: Routledge
- Mörkenstam, U., Selle & Valkonen, S. (2022). *Who are 'We, the People'? A comparative analysis of the right to register in the Sámi electoral roll in Finland, Norway, and Sweden.* Teoksessa S. Valkonen, A. Aikio, S. Alakorva & S.-M. Magga, *The Sámi World.* Routledge, Taylor & Francis Group.
- Näkkäljärvi, P. (2021). *Saamelaisten sananvapaus Suomessa.* Teoksessa S. Keskinen M. Seikkula & F. Mkvesta, *Rasismi, valta ja vastarinta: rodullistaminen, valkoisuus ja koloniaalisuus Suomessa* (85–88). Helsinki: Gaudeamus.
- Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. (2019). *Uusi kurssi kohti diskurssia.* Tampere: Vastapaino.
- Rasmus, M. (2006). *Bággu vuolgit, bággu birget: sámemánáid ceavzinstrategijjat Suoma álbmotskuvlla ásodagain 1950–1960-loguin.* Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.
- Robson, D (2022) *Ennako-odotusten vaikutus. Miten ajattelutapasi voi muuttaa elämäsi.* Jyväskylä: Tuuma-kustannus.
- Suoninen, E. (1999). *Näkökulmia sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen.* Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysi liikkeessä* 17–36). Tampere: Vastapaino.
- Valkonen, S. (2009). *Poliittinen saamelaisuus.* Tampere: Vastapaino.

LAIT, ASETUKSET JA MIETINNÖT

Laki saamelaiskäräjistä 974/1995.

Oikeusministeriö. (2018). *Saamelaiskäräjälain muutosta valmisteleavan toimikunnan mietintö.* VN/675/2018. Oikeusministeriön julkaisu 28/2018. Oikeusministeriö.

Oikeusministeriö. (2021). *Saamelaiskäräjälain muutosta valmistelevan toimikunnan mietintö* VN5875/2019. Oikeusministeriö.

Suomen perustuslaki 731/1999.